

CERAMICA DE UZ COMUN DIN SECTORUL DE EST AL CETĂȚII CAPIDAVA Sec. IV-VI

ZAHARIA COVACEF

Săpăturile care se fac de peste două decenii în sectorul de est al cetății Capidava au adus la lumină un complex de încăperi și căi de acces, care se încadrează cronologic între secolele IV-VI. În acest spațiu a fost descoperită o mare varietate de materiale – majoritatea găsite în stare fragmentară –, predominante fiind produsele ceramice. Acestea se prezintă într-o gamă largă de forme, dimensiuni, decor și calitate a pasteii, de la **dolia** (înalte de 1,60 m) până la păhăruțe (de numai 2 cm înălțime).

Din această categorie de materiale am selectat ceramica de uz comun în care nu am inclus chiupurile (vase mari de depozitare), amforele (vase de transport și de depozitare și amforetele (vase de transport, dar și de băut), deoarece cantitatea mare a acestor descoperiri necesită un studiu separat. Menționăm că pentru categoriile de vase pe care le-am luat în discuție nu am putut include toate descoperirile, mai ales cele provenite din ultima campanie de săpături (1999).

Materialele asupra cărora ne-am oprit pot fi încadrate în trei grupe: veselă de bucătărie, de masă și de băut.

A. VESELA DE BUCĂTĂRIE

Am inclus acestei grupe recipiente utilizate la prepararea sau păstrarea alimentelor, adică : oale, crătiți, strecurători și capace de oale.

A.1. OALE

Datorită arderii secundare pasta din care au fost lucrate oalele își păstrează foarte rar culoarea inițială : se observă însă, uneori, în spărturi și constatăm că aceasta este fie crem închis, roșie-cărămizie (în unele cazuri cu miezul cenușiu, din cauza insuficienței arderi), brun-roșcată, zgrunțuroasă, cu nisip și pietricele în compoziție, fie gri-cenușie sau cenușie, cu o densitate mai mare. Pe unele vase s-a mai păstrat vopseaua, în culoarea pasteii, devenită brună datorită incendierilor.

La o privire rapidă a formelor oalelor, acestea par a fi de două tipuri: unele cu gât drept, bine evidențiat și altele la care această parte face o trecere firească, directă, între gură și corp. În funcție de formă și decor au putut fi sesizate mai multe tipuri și variante, toate fiind prevăzute cu două toarte.

În general oalele au gura largă, cu buza trasă spre exterior, astfel încât formează

la partea interioară un prag pentru susținerea capacului. Baza, în cazurile în care aceasta s-a păstrat, este fie rotunjită, fie concavă și cu "umbo", forme specifice secolelor V, respectiv VI (*Opaiț, 1996*). Înălțimea, pentru vasele care au profilul întreg, variază între 16,3 și 21 cm.

Tipul 1 este reprezentat de șapte vase, în trei variante și o subvariantă.

Vaianta 1 se caracterizează prin forma globulară a corpului, care este foarte bombată. Gâtul drept, înalt de 4 cm, este decorat cu patru brăuri în relief. Gura largă are buza canelată trasă spre exterior, iar la interior un prag pentru capac. Decorul constă dintr-o bandă de caneluri pe umăr. Unicul exemplar pe care îl avem este lucrat din pastă roșie-cărămizie, zgrunțuroasă, cu slip propriu, exfoliat din cauza arderii secundare.

Inv. 39095 (cl. 119106-119107) : Capidava, 1993, est. c. N. 75, în partea de sud a C.6. Întregită, parțial, din mai multe fragmente; nu știm cum au fost toarteles și nici baza. Dimensiuni : h. păstrată : 16,3 cm; d.mx. 20,5 cm; d.g. 13 cm (Pl.I, 1.1.).

Analogii : Acest tip de oală s-a găsit la Murighiol (Tip VIII - datat la sfârșitul secolului IV - începutul secolului V; *Opaiț, 1991a*, p. 154, pl. 28); Topraichioi-Babadag (*Opaiț, 1991b*, p. 154; *Opaiț, 1996*, p. 99 și urm, unde sunt oferite și alte analogii din Scythia Minor).

Varianta 2 - se deosebește de prima variantă prin înălțimea mai mică a gâtului - doar 2,5 cm - și prin faptul că vasele au corpul mai puțin bombat. Baza este concavă, cu "umbo". Două dintre exemplarele cuprinse în această variantă sunt lucrate din aceeași pastă ca și vasul din prima variantă; celelalte două din pastă cenușie, densă, sau cenușiu-gălbuie. Toarteles sunt prinse sub buză.

Catalog :

1. **Inv. 32909** (cl. 82936) : Capidava, 1983, est. Gâtul este drept; cu nervuri; gura largă are buza profilată; baza cu "umbo"; drept decor : două caneluri pe umăr. Dimensiuni : h. 16,3 cm; d.mx. 19,3 cm; d.g. 13 cm. (Pl.I, 1.2.1.)

2. **Inv. 40660** (cl. 120974) : Capidava, 1997, C.10. Gâtul este cu nervuri. Dimensiuni : h. păstrată : 16,7 cm; d.mx. 19 cm; d.g. 14 cm; h. gât : 2,5 cm, (Pl. I, 1.2.2.).

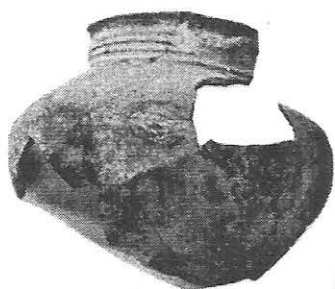
3. **Inv. 39093** (cl. 119112 - 119116) : Capidava, 1993, c.N.75, C.6. Fragment din gură, corp și toartă. Dimensiuni păstrate : h. 10 cm; d.g. 12,5 cm. l.buză - 1,4 cm.; l. toartă - 1,9 (Pl.I, 1.2.3).

4. **Inv. 40715** (cl. 121034) : Capidava, 1999, C.10, nivel de incendiu. Șase nervuri pe gât. h. păstrată - 16,5 cm; d.mx. 18 cm; d.g. 12,5 cm. (Pl.II, 1.2.4).

Analogii : Pentru nr. 2 și 4, la Murighiol inv. 32492 (*Opaiț, 1991a*, pl. 28.169).

Varianta 3. Față de prima variantă, exemplarul pe care l-am încadrat aici are corpul globular, perfect echilibrat; gâtul este drept și are aceeași înălțime (4cm) decorat însă cu șase caneluri. Buza este tăiată drept. Toarteles, ovale în secțiune, canelate longitudinal, sunt prinse de buză și de umăr, în zona diametrului maxim. Baza este rotunjită. Oala este lucrată din pastă de culoare crem închis, zgrunțuroasă, cu pietriș și nisip, arsă secundar.

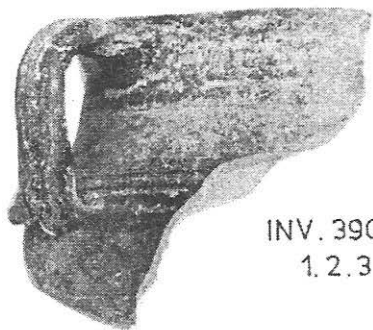
Inv. 39836 (cl. 119091-119092) : Capidava, 1997, C.9. Dimensiuni : h. 20 cm; d.mx. 22 cm; d.g. 16 cm. Toarta are lățimea de 2,8 cm sub buză și 2,5 cm în partea de jos (Pl.I, 1.3.).

1.1
INV. 39095

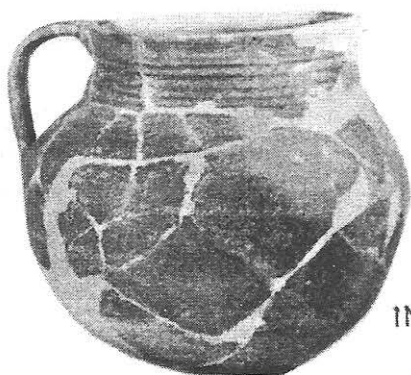
INV. 32909
1.2.1

INV. 39093
1.2.3

INV. 40660 1.2.2

INV. 39836
1.3

O A L E

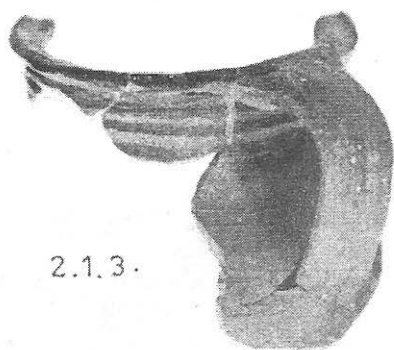
INV. 40715.

1.2.4.

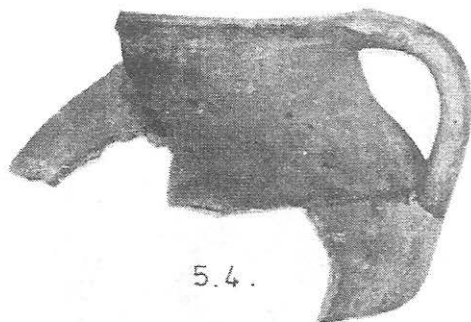
1.3.a.

INV. 40695

2.1.3.

INV. 40694

5.4.

INV. 40714

O A L E

Subvarianta 3.a. Inv. 40695 (cl. 121434-121435); Capidava, 1998, C.7. Fragment din gură, corp și toartă. Pasta este cenușie. Gâtul este decorat cu nervuri. Toarta, ovală în secțiune, are o canelură centrală. Dimensiunile fragmentului: h. 11 cm; l. 16 cm. (Pl. II, 1.3.a.).

Tipul 2.

Varianta 1. Deși păstrează încă unele caracteristici ale primei variante din Tipul 1 - cum este banda de caneluri pe gât -, oalele pe care le încadrăm aici sunt lucrate din pastă cenușie și au ca decor o bandă de trei caneluri pe umăr, deasupra locului de prindere a toartelor. Nici un exemplar nu s-a păstrat întreg.

Catalog :

1. **Inv. 40652** (cl. 119120-119121): Capidava, est. Pe gât are cinci nervuri. Corpul este globular; buza trasă spre exterior, albiată în interior; toarta, ovală în secțiune, este prinsă sub buză și se sprijină pe umăr în punctul de diametru maxim. Dimensiuni păstrate : h. 11 cm; d.g. 12 cm. (Pl. III, 2.1.1).

2. **Inv. 40662** (cl. 120970-120971) : Capidava, 1995, c. O.75 (C.9). Pe gât are patru nervuri; buza este canelată în interior; toartele ovale în secțiune, au vagi nervuri longitudinale. Dimensiuni păstrate : h. 14 cm; l. 15 cm. (Pl. III, 2.1.2.).

3. **Inv. 40694** (cl. 121040); Capidava, 1993, c.L. 75. Fragment din gură, umăr și o toartă. Buza este canelată la interior. Toarta panglică, cu două nervuri vagi, longitudinale, este prinsă imediat sub buză și pe umăr. Dimensiunile fragmentului : h. 9,5 cm; d.g. 11 cm. (Pl. II, 2.1.3).

Varianta 2. - Oalele din această variantă sunt lucrate din pastă gri-cenușie, dură. Au o bandă de caneluri pe gâtul bombat - care este concav la interior - și decor de caneluri vagi pe tot corpul. Gura largă are buza tăiată oblic spre exterior, la interior formând un prag pentru capac.

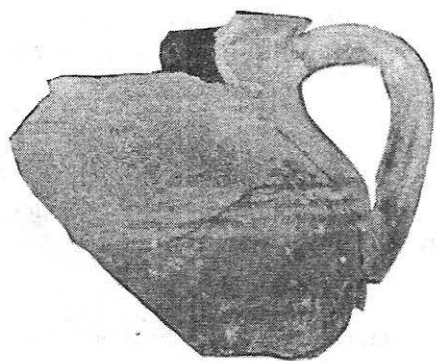
Inv. 39090 (cl. 119132): Capidava, 1993, c.M.74-M75 (în dărâmatură). Dimensiuni păstrate : h. 10 cm. d.g. 14 cm. (Pl. III, 2.2).

Tipul 3 - cuprinde oale cu gâtul arcuit, umăr bombat și corp globular. Gura largă are buza trasă spre interior, convexă la exterior, a cărei formă permitea acoperirea cu un capac cu picior. Baza este rotundă, cu "umbo". Ca decor, oala pe care o încadrăm acestui tip, are o bandă de trei striuri pe convexitatea buzei și o alta pe umăr. Toartele sunt prinse de buză și de umăr, în zona diametrului maxim. Pasta este brun-roșcată.

Inv. 32910 (cl. 82937). Capidava, 1983, est, C. 5. Dimensiuni: h. 17,7 cm; d.mx. 19,7 cm; d.g. 12,5 cm. (Pl. III, 1.3.).

Analogii : Murighiol (Tip. VII, Opaît, 1996, pl. 38.2). Exemplarelor de la Murighiol nu li se cunoaște forma bazei. Tipul este încadrat cronologic în sec. VI - începutul sec. VII. La câteva exemplare de la Murighiol șanțuirea de la partea superioară a buzei este mai profundă (Opaît, 1991 a, Tip. VII, p. 154, pl. 27 164-165). Analogiile găsite pentru acest tip la Tropaeum Traiani (Cătănciu & Barnea, 1979, fig. 162.5.7) și, probabil, la Histria (Suceveanu, 1982, p. 89, fig. 9.19) au determinat considerarea lui ca produs local (Opaît, 1996, p. 96).

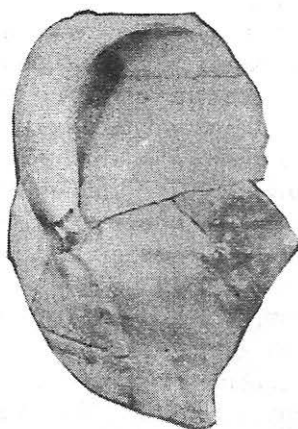
Tipul 4. Am inclus acesui tip o serie de vase lucrate din pastă roșie-căramizie, cu

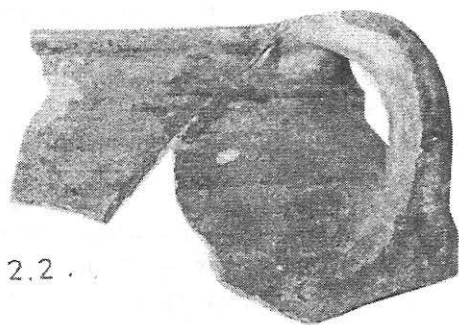
2.1.

INV. 40652

1.2.

INV. 40662

2.2.

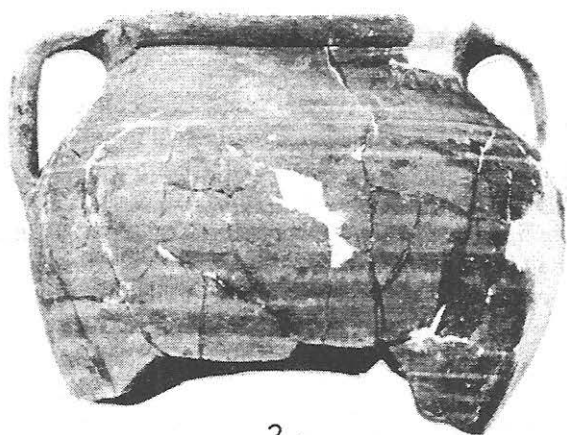
INV. 39090

O A L E

INV. 32910

3.

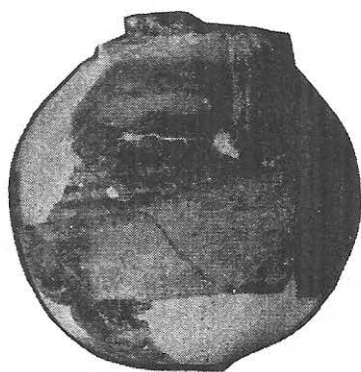

2.

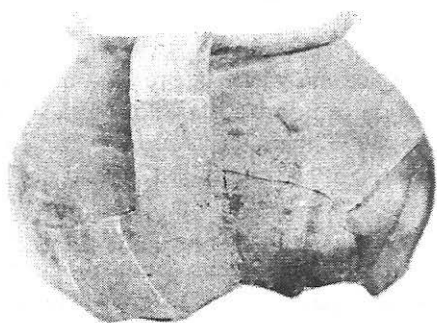
INV. 39313

O A L E

4.1.

INV. 39098

4.2.

INV. 39096

4.3.

INV. 36705

nisip și pietricele în compoziție. Corpul este globular sau ovoidal, fără gât. Gura largă are buza îngroșată la exterior, cu prag – la interior - pentru capac. Toartele plate, cu caneluri longitudinale, sunt prinse de buză și de partea de maximă bombare a corpului. Baza este rotunjită.

Analogii : Murighiol, tipul III (*Opaiț, 1996, p. 96-97*), care, în secolele IV-V este tipul principal de oală din această așezare, continuând să fie utilizat și în sec. VI (*Opaiț, 1991a, p. 153, pl. 26.156.159*). Același tip apare și la Aegyssus (*Opaiț, 1996, p. 96*), la Toprachioi (*Opaiț, 1991b, p. 231, pl. 46.1-2*), Niculițel (*Baumann, 1977, pl. I. 2*), Teștița-Valea Morilor (*Baumann, 1995, p. 405, tipul II, pl.I.4*), Tropaeum Traiani (*Cătănicu & Barnea, 1979, fig. 162.5.6*), Dinogetia (*Barnea, 1966, p. 253, fig. 14, 1-3*; unde se datează în sec. VI; la vasele de aici zona cu caneluri este situată la mijlocul vasului).

Varianta 1 curpinde oale decorate cu caneluri pe tot corpul.

Catalog :

1. Inv. 39098 (cl. 119084): Capidava, 1991, c. J. 73 (C.8). Pe buză, deasupra toartei, a rămas lipit - în urma incendiului - un cui de fier, lung de 9 cm. Dimensiuni : h. păstrată: 20 cm; d. mx. 21,5 cm; d.g. 14 cm; l. toartă 2,5 cm. (Pl. IV, 4.1.1.).

2. Inv. 39313 (cl. 111989-111990): Capidava, 1994, c. J. 73 (C.8), la adâncimea de 1,30 m. Lipsește baza și o toartă. Vopsea brun-cenușie; urme de ardere secundară. Dimensiuni actuale ; h. păstrată; 15,5 cm, d.mx: 20 cm; d.g. 14 cm; l. toartă 2,4 cm. (Pl. V. 4.1.2.).

Varianta 2. Oala pe care am încadrat-o în această variantă prezintă un decor de caneluri pe toată partea superioară, de la locul de prindere a toartelor până sub buză.

Inv. 39096 (cl. 119108-119111): Capidava, 1993, c.N. 75, la sud de C.6. Lipsește jumătate din oală plus baza. Dimensiuni păstrate : h. 11 cm; d.mx. 17 cm; d.g. 11,5 cm; l. toartă 2,8 cm; l. buză 0,8 cm (Pl. IV.4.2).

Varianta 3 - cuprinde oale al căror corp este oval, decorat cu caneluri în jumătatea superioară, de la locul de prindere al toartelor până sub buză. Baza este rotunjită (*Opaiț, 1996, p. 94-95 - sec. V p. Chr.*).

Inv. 36705 (cl. 97753): Capidava, 1988, c.M. 76. Dimensiuni : h. 22 cm; d.mx 20,5 cm; d.g. 16 cm. (Pl. IV. 4,3).

Tipul 5.

Pasta din care sunt lucrate vasele acestui tip are mult nisip și pietricele în compoziție; probabil de culoare roșie-cărămizie, toate sunt afectate de incendieri.

Varianta 1. Oale cu corpul globular; buza, oblică la exterior, este canelată în interior. Baza este concavă, cu "umbo". Decorul este format din două caneluri pe umăr, în zona de prindere a toartelor.

Inv. 40661 (cl. 120973): Capidava, 1998, c. 6. Fragmentele au fost lipite, oala nu a fost însă întregită. Dimensiuni : h. 18,5 cm; d.mx.18 cm; d.g. 13 cm Pl. V, 5.1.).

Varianta 2 - se păstrează cu profil incomplet. Pastă roz-cenușie; angobă cenușie. Corp globular și decor de trei caneluri pe umăr.

Inv. 40658 (cl. 120979): Capidava, 1996, c.L. 73 (C.7). h. păstrată este de 17 cm;

1.18,5 cm. (Pl. V, 5.2.).

Varianta 3 - de asemeni cu profil incomplet - are buza trasă orizontal spre exterior, canelată în interior. Pastă cărămizie închisă; nisip și pietricele în compoziție; ardere secundară.

Inv. 40659 (cl. 120980): Capidava, 1996, c.O.74 (C.9). Dimensiuni păstrate (și reconstituite) : h. 10,9 cm; d. mx. 15 cm; d.g. 13 cm. (Pl. V, 5.3.).

Varianta 4 - Inv. 40714 (cl. 121037-121039); Capidava, 1999, C. 10 Dimensiunile păstrate : h. 11,2 cm; d.mx. 16,5 cm. (Pl. II, 5.4.).

Adăugăm vaselor pentru gătit (oalele cu două toarte) un vas de dimensiuni mai mari - cazan sau oală pentru provizii -, din păcate descoperită în stare fragmentară. Acesta este lucrat din pastă cărămizie, are pereții foarte groși (8 mm), decorați, începând de pe umăr și în continuare pe corp, cu benzi de caneluri și incizii; sub prima bandă de caneluri sunt realizate grupuri de câte trei incizii dispuse oblic. De buza lată (2,5 cm) erau prinse patru toarte (late de 4 cm) în așa fel încât canelura de pe marginea exterioară a buzei continua, firesc, pe toarte. Nu am găsit analogii.

Inv. 39836 (cl. 119103-119104): Capidava, 1995, c.O.5 (în stratul de dărâmături care umplea C.9). Dimensiuni păstrate: h. 12 cm. d.mx. 31,5 cm; d.g. 29,8 cm. (Pl. V.).

A.II. CRATIȚE

Această grupă de vase de bucatărie este reprezentată de un singur tip. Exemplarele pe care le-am descoperit până acum sunt lucrate din pastă zgrunțuroasă, cu nisip și pietricele în compoziție, de culoare crem. Păstrează urme de vopsea roz-portocalie, pe alocuri maronie, care se exfoliază.

Corpul, emisferic la partea inferioară și drept în partea de sus este decorat cu brăuri de caneluri și are baza rotunjită. Buza, răstrântă orizontal spre exterior, are două caneluri concentrice; partea de dedesubt, unde sunt prinse toartele, este convexă. Toartele, ovale în secțiune și cu câte două nervuri longitudinale, sunt prinse sub buză și de corp, în locul de unde începe partea emisferică.

Analogii : cea mai apropiată la Castelu (*Opaiț*, 1996, p. 106-107, pl. 42.7), tipul IA, cu multe analogii atât în centrele Scythiei Minor, cât și în afară, datat în ultimul sfert de sec. IV - al doilea sfert al sec. V (*Idem*, p. 106).

Catalog :

1. **Inv. 39830** (cl. 119085-119086): Capidava, 1996, c.J. 72-K72 (strada 4). Îi lipsește o toartă. Dimensiuni : h. 9,5 cm; d.g. 18,5 cm; l. buză 1,7 cm; l toartă 2,8 cm (Pl. VI, a-b).

2. **Inv. 39823**; Capidava, 1995, c.J. 72 (strada 4). Fragment din buză. Dimenziuni păstrate : h. 4 cm; l. buză 1,7 cm; d.g. (reconstituit) 18 cm.

3. **Inv. 39833**; Capidava, 1998, strada 4. Fragment din buză. Dimensiuni păstrate : l. fragmentului 12 cm h. 3,5 cm; l. buză, 1,7 cm; d.g. (reconstituit) 24 cm.

A. III. STRECURĂTORI

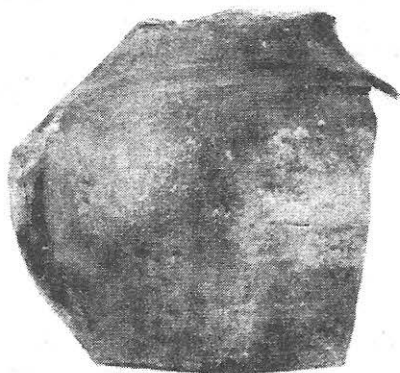
Tipul 1: Cană-strecurătoare, de formă tronconică. Gura are buza rotunjită la

5.1.

INV. 40661

O A L E

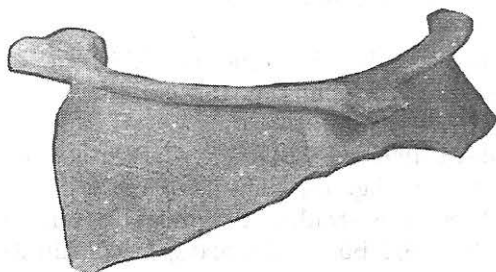
5.2.

INV. 40658

5.3.

INV. 40659

C A Z A N

INV. 39836

partea superioară și trasă spre exterior, unde este marcată prin două linii incizate, concentrice. Pe corp sunt realizate caneluri verticale care încadrează șirurile de orificii. Este lucrată din pastă densă cărămie, acoperită cu vopsea roșie-maronie la exterior, scursă pe buză în interior.

Inv. 39821 (cl. 119072-119073) - două fragmente descoperite în : a) 1996, c.K. 72 (strada 4); b) 1997, c.L. 72 (strada 4). Dimensiunile acestora sunt: a) h. 5,8 cm; 1.8 cm; b) h. 4,7 cm; 1.4,2 cm. Reconstituit : h. 12 cm; d.g. 11,3 cm (Pl. VII, a-c).

Tipul 2. Nu putem reconstitui forma deoarece am găsit un fragment foarte mic (3,5 x 3 cm) pe care se păstrează un orificiu întreg și câte jumătate din alte patru. Pasta roz-cărămie.

Inv. 40638; Capidava, 1998, c. Q. 74.

A.IV. CAPACE.

Am cuprins în această grupă capacele care erau utilizate la acoperirea oalelor și cratițelor; cele folosite la astuparea amforelor le vom analiza odată cu acestea.

Pentru piesele descoperite până acum, și care se încadrează în această grupă, am stabilit șase tipuri.

Tipul 1 - include capace cu picior cilindric și buton conic, gol în interior, înalt, evazat și plat la partea superioară.

Analogii : astfel de piese s-au găsit la Murighiol (Opaiț, 1991a, p. 158, pl. 36, inv. 38397 și inv. 38652; Opaiț 1996, p. 143, pl. 62.9), unde sunt considerate importuri care erau utilizate la acoperirea amforelor, cănilor sau oalelor de provizii. Din păcate, autorul nu ne-a oferit dimensiunile acestor capace. Forma lor este însă cunoscută încă din epoca elenistică (*I.H. Crișan*, 1969, p. 183, fig. 98; *Koehler*, 1986, p. 54, fig. 3). O variantă a acestui tip a fost descoperită la Telița-Vala Morilor (*Baumann*, 1995, pl. III.1.).

Inv. 34307 (cl. 82467-82468); Capidava, 1985. Pastă cafenie-cenușie. Piciorul cilindric, înalt de 1,4 cm, intra în gura vasului pe care-l acoperea. Dimensiuni : h. 5 cm; d.g. 11,5 cm; d. picior 7,5 cm; d. buton 2,7 - 3,3 cm; h. buton 2,8 cm. (Pl. VIII, 1.a-b).

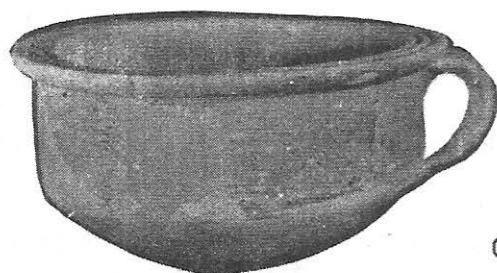
Tipul 2 cuprinde capace de formă tronconică, cu buton conic gol la interior, evazat în exterior, cu partea superioară dreaptă. Baza, albiată, are prag spre interior. Exemplarele pe care le-am inclus acestui tip sunt lucrate din argile de calitate și culori diferite : pastă roz-portocalie, densă; portocalie-cărămie închisă, compactă - acoperite cu vopsea roșie-cărămie; sau pastă roz-cărămie, ori crem, poroasă, cu nisip și pietricele în compoziție, acoperită cu vopsea crem.

Catalog:

1. Inv. 39805 (cl. 119127); Capidava, 1991, c.M. 76 (în dărămătura de deasupra culoarului dintre C.1 și C.6). Restaurat. Dimensiuni : h 5,5 cm; d.g. 14,5 cm; buton : h.2 cm; d. 4 cm (Pl. VIII, 2.1.1. a-b).

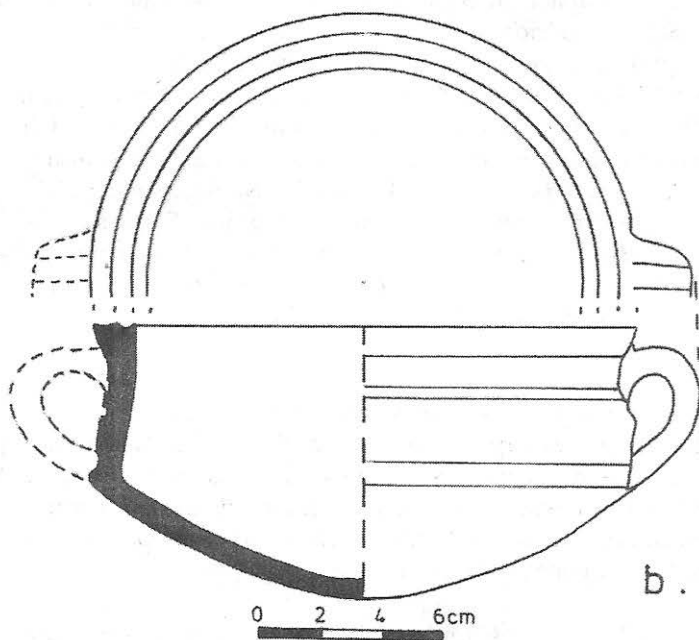
2. Inv. 39804 (cl. 119124-119126); Capidava, 1997, C. 6. Fragmentar. Buza este dreaptă. Dimensiuni : h. 6,5 cm; d.g. 14,6 cm; buton : h. 3 cm; d. 4,2 cm. (Pl. VIII, 2.1.2. a-b).

3. Inv. 41329; Capidava, 1994, c.J.73. Capidava. Avea buza albiată. Dimensiuni : h. 4 cm; d.g. 14,7 cm.

a.

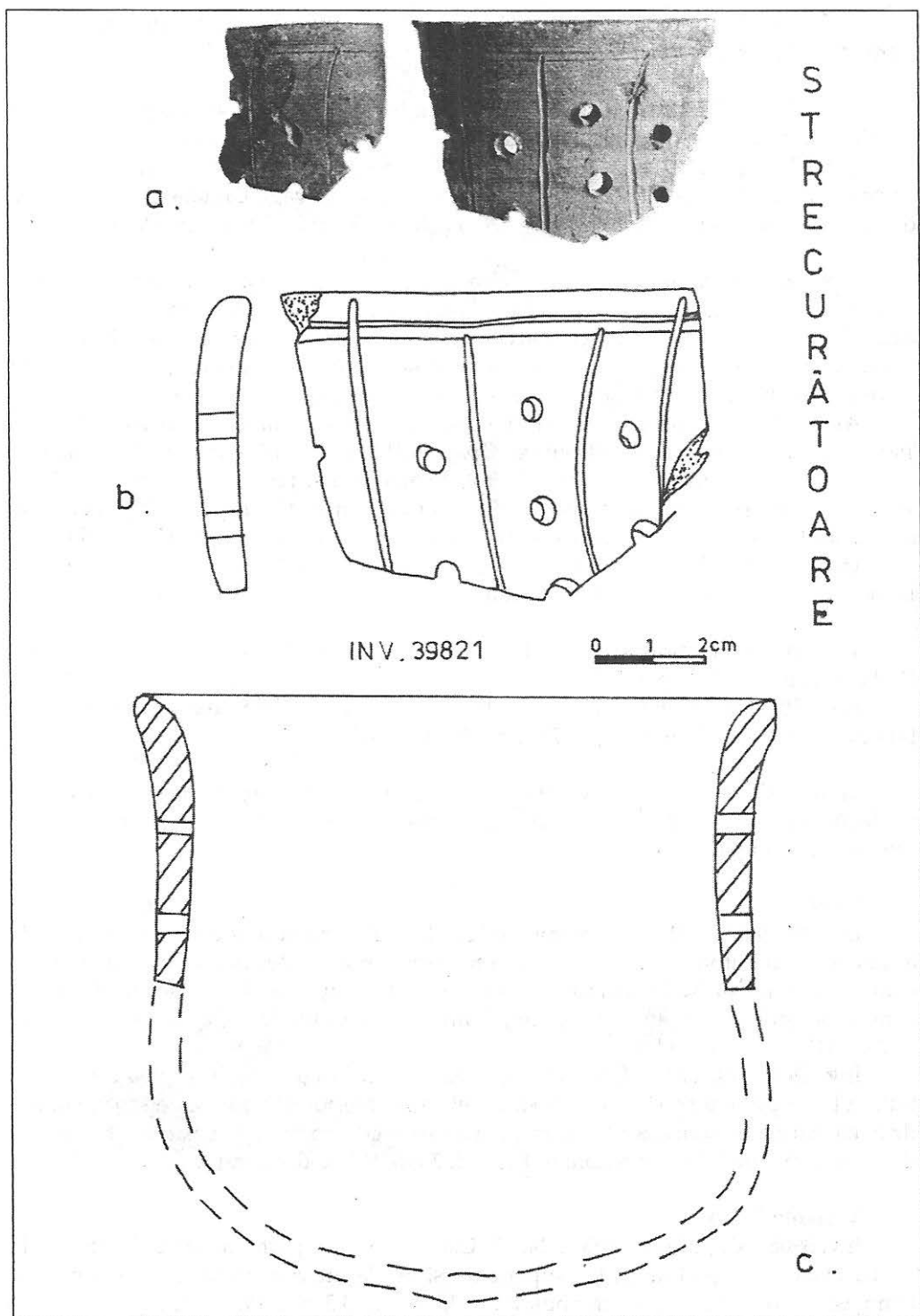
INV. 39830

b.

0 2 4 6cm

CRATIȚĂ

Planșa VII.

4. **Inv. 41330**; Capidava, 1994, c.J.73. Fragment. Buza era albiată. Dimensiuni : h. 4 cm; d.g. 14,6 cm.

Tipul 3. Capace tronconice, cu buton cilindric, ușor evazat spre capăt și plat; în interior butonul este gol, conic. Pastă de culoare roz-cărâmbizie, densă.

Inv. 39808 (cl. 119128); Capidava, 1997, C.9. Se păstrează fragmentar : butonul și parte din corp. Pe corp este realizat un decor din caneluri vagi. Dimensiuni : h. 4,9 cm; d. (reconstituit) 11 cm; buton: h 2 cm; d. 3,3 (sus) - 2,6 cm (la bază). (Pl. IX, 3).

Tipul 4. Capace de formă tronconică cu caneluri pronunțate pe corp. Buza este dreaptă, ușor oblică pentru a face contact etanș cu pragul de la gura oalei. Butonul cilindric este gol în interior, cu partea superioară plată, ușor evazată. Pasta este poroasă, de culoare crem, cu nisip, pietricele și multe goluri în compoziție. Vopsea crem portocalie, exfoliată (la exemplarul pe care-l avem).

Analogii : Cele mai apropiate la Tropaeum Traiani (*Cătănciu & Barnea, 1979, p. 190, fig. 169.7.2*); Topraichioi - tipul III (*Opaiț 1991 b, p. 236, pl. 41.8, inv35343, datat la sfârșitul sec. IV - mijlocul secolului V*; tot de aici vezi și piesa cu nr. inv. 28644, pl. 49.11); precum și exemplarul clasat în tipul II (*Idem, inv. 27961, pl. 49.13, datat în al doilea sfert al secolului V, la care diferă forma butonului (Opaiț 1996, p. 110, pl.62.2).*

Inv. 39807 (cl. 119130-119131); Capidava, 199, c.K. 72, C.8. Fragmentar. Dimensiuni : h. 5,6 cm; d. 14,5 cm; buton: h. 1,3 cm; d. 3,5 cm (Pl. IX, 4 a-b).

Tipul 5 este definit prin butonul de prindere, de formă biconvexă, gol în interior. Pastă de culoare crem, poroasă.

Inv. 39811 (cl. 119140); Capidava, 1996, c.J. 72-K 72, C.8. Din capac s-a păstrat doar butonul. Dimensiuni : h. 4 cm; d. 7,5 cm (Pl. IX. 5 a-b).

Tipul 6. Capace lucrate din pastă de culoare roz-cărâmbizie, cu nisip, mică și pietricele în compoziție. S-au descoperit mai multe piese, fragmentare, la care forma butonului oferă patru variante.

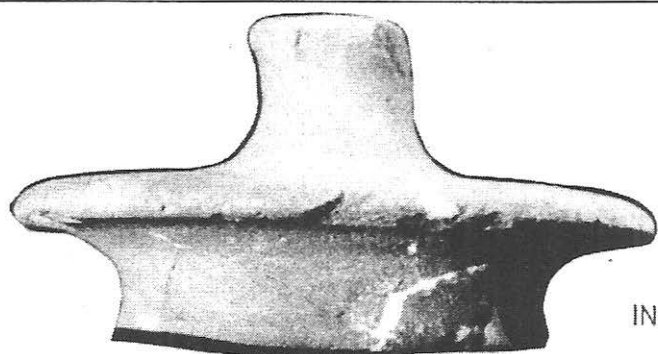
Varianta 1.

Inv. 39809 (cl. 119144); Capidava, 1995, c.J. 72. Fragmentul este din partea centrală a capacului cu butonul. Urme de vopsea roșie-cărâmbizie și de arsură. Corpul era tronconic. Butonul este scurt, cilindric, drept la partea superioară; interiorul, de formă conică, este gol. Dimensiuni : h. 4,5 cm; d. mx. (reconstituit) 10 cm; butonul : h. 1,5 cm; d. 3 cm (Pl. X, 6.1.1. a-b).

Inv. 39810 (cl. 119129); Capidava, 1995, c.L.75. Fragment din partea centrală și butonul. Corpul era tronconic și avea caneluri în interior. Butonul este scurt, cilindric, cu partea superioară plană; în interior este gol, conic. Dimensiuni : h. 3,8 cm; d.mx. (reconstituit) 13 cm; buton: h. 1 cm; d. 3 cm. (Pl. X, 6, 1.2. a-b).

Varianta 2.

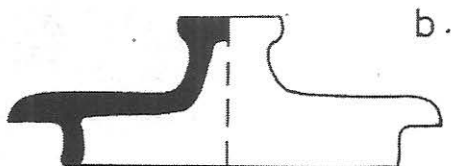
Inv. 39808; Capidava, 1993, c. N. 75 (C.6). S-a păstrat parte din corp și butonul de formă tronconică, plat la partea superioară și gol la interior unde are forma conică. Dimensiuni: h. păstrată : 4,5 cm; buton : h. 3,4 cm; d. 3,3 cm. (Pl. X, 6,2).

1.a.

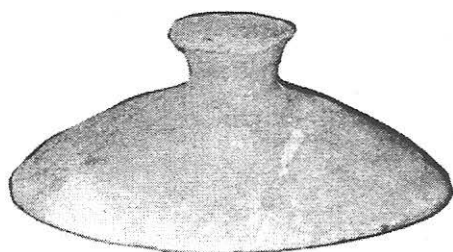
INV. 34 307

C A P A C E

b.

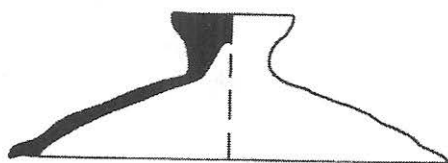
0 2 4 6 cm

a.

2.1.1.

INV. 39805

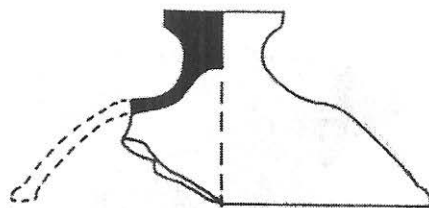
b.

a.

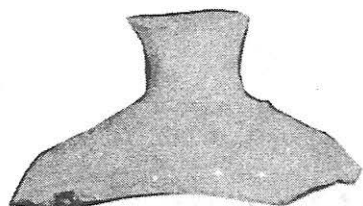
2.1.2.

INV. 39804

b.

3.

INV. 39808

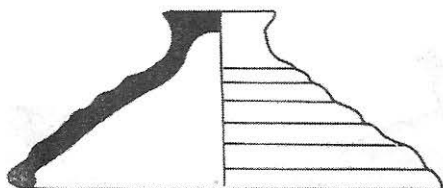
4.

a.

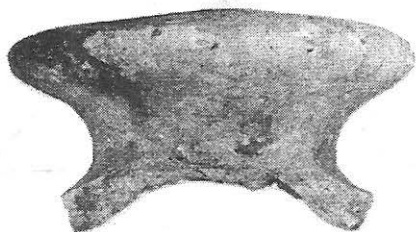
INV. 39807

b.

0 2 4 6 cm

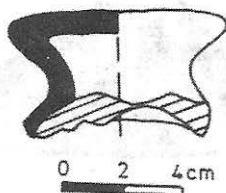
CAPACE

a.

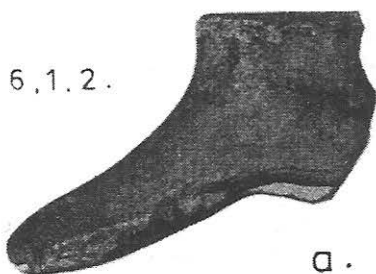
5.

INV. 39811

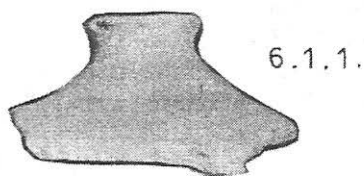

0 2 4 cm

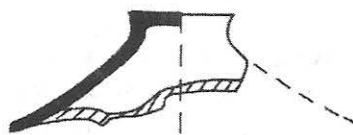
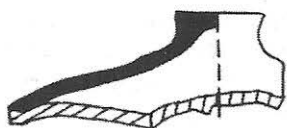
b.

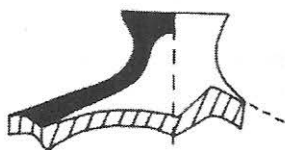
INV. 39810

INV. 39809

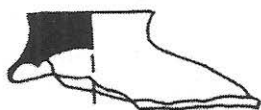
6.2.

INV. 39080

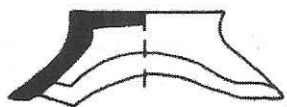
0 2 4 6cm

6.3.

INV. 39078

6.4.

INV. 39079

C A P A C E

Varianța 3.

Inv. 39078; Capidava, 1993, c. M.75. S-a păstrat parte din corp cu butonul foarte scurt, de formă tronconică, gol la interior și plat la partea superioară. Dimensiuni : h. păstrată : 3,3 cm; d. buton : 4 cm. (Pl. X. 6,3).

B. VESELA DE MASĂ

Am inclus acestei grupe farfurii, platouri și castroane. Majoritatea vaselor din această grupă sunt lucrate dintr-o pastă de calitate, fină și foarte fină, de culoare roz-cărămizie, cu angobă la culoare.

Mulți cercetători s-au aplecat asupra acestei categorii ceramice și, prin analizele întreprinse asupra texturii pastei, vopselelor, morfologiei, motivelor decorative, au reușit să identifice marile centre de producție din Asia Mică, nordul Africii și nordul Italiei, repertoriind, pentru început, formele clasice ale ceramicii romane tipurii. Studiile privind ceramica romano-bizantină au început mai târziu. După lucrările lui Waagé care priveau ceramica din Agora Athenei (*Waagé 1933*) și cea din nordul Syriei (*Waagé 1948*), cărora li s-a adăugat publicarea ceramicii din Samara (*Crowfoot et al. 1957*), studiile privind această categorie ceramică s-au intensificat, mai ales ca urmare a sintezei cercetărilor ceramologice din nordul Africii și din părțile estice ale imperiului, datorată lui Hayes (*1972*).

B.I. FARFURII

În funcție de forma buzei am distins cinci tipuri din această categorie.

Tipul 1. Farfurii cu buza rotunjită, întoarsă spre interior, demarcată față de corp printr-o canelură; au baza inelară, profilată, mai scundă sau mai înaltă.

Catalog :

1. Inv. 39813; Capidava, 1994, c.N.74. Fragment. Fund inelar, scund, dublu profilat. Dimensiuni păstrate : h.3,5 cm; L. 8,5 cm; 1.8 cm.

Analogii: Se înscrie în Forma Hayes 105 (veselă nord-africană), datată în prima jumătate a sec. VI p. Chr. (560/600 - 660), tip descoperit și la Gerasa - Jordania (*Uscătescu Barrón 1992*, p. 139, fig. 10.69-71).

2. Inv. 40671; Capidava 1998, C.9. Fragment. Fund inelar, profilat. Dimensiuni păstrate : h. 2,6 cm; 1. 6,9 cm.

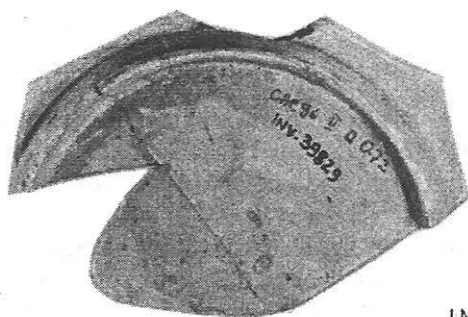
Analogii : Face parte tot din categoria "veselă nord-africană", Forma Hayes 105 (*Uscătescu-Barrón 1992*, p. 139, fig. 19.71).

3. Inv. 40622; Capidava, 1998, c. P. 75. Fragment din buză. Dimensiuni : L. 11,4 cm; 17,1 cm.

Analogii : Aceeași grupă "veselă nord-africană", Forma Hayes 104 (datată 530-625), pe care o întâlnim la Murighiol (*Opaiț 1991 a*, p. 163, pl. 41.248); Topraichioi (*Opaiț 1991 b*, pl. 42.3; Tropaeum Traiani (*Cătăniciu & Barnea, 1979*, p. 189, fig. 167.2.1.); dar și în orient, la Gerasa-Jordania (*Uscătescu-Barrón, 1992*, p. 139, forma Hayes 104C - datată 550-625 p. Chr. -, fig. 8.57, poate și 8.58).

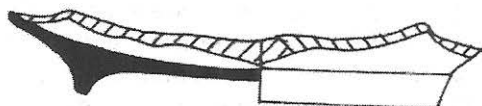
1.4.

a.

INV. 39829

b.

0 2 4 6 cm

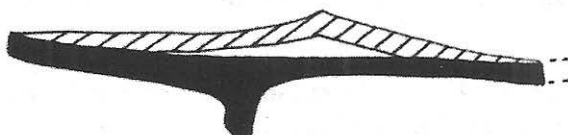
a.

4.

INV. 39827

b.

0 2 4 6 cm

F A R F U R I I

4. Inv. 39829 (cl. 119147); Capidava, 1996; c. O 72. Picior inelar, profilat; o incizie face demarcația dintre picior și corpul farfuriei. Dimensiuni: L. 13 cm; d. bază 11,5 cm (Pl. XI, 1.4.a-b).

Analogii : Aceeași grupă de veselă, cu aceleași analogii și încadrare cronologică.

Tipul 2 - farfurii *terra sigillata*, cu buza verticală la exterior, având partea superioară teșită și cea de jos rotunjită. S-au păstrat fragmente din buzele mai multor farfurii, al căror diametru – reconstituit – era : de 19 cm (2 exemplare); 21 cm (1 exemplar) și cele mai multe - de 27 cm (cinci exemplare).

Analogii : Sunt farfurii microasiatice care se înscriu în Forma *Hayes 3F*, lisă, datată în secolul VI p. Chr., cu o largă răspândire în Imperiu. S-au descoperit la Murighiol (*Opaiț 1991a*, p. 163-164, pl. 41.258; 42.261-262; 45.316); Ibida (*Opaiț 1992*, p. 26, fig. 4.4-6). Topraichioi (*Opaiț 1991b*, fig. 43.7-8; 44.4); Argamum, Aegyssus (*Opaiț 1985*, p. 155-156, fig. 2.7-13); Histria (*Suceveanu 1982*, p. 89, fig. 9.3; 10.12-19); Tropaeum Traiani (*Cătănicu & Barnea, 1979*, p. 187, fig. 161.2.11). Pentru Scythia Minor vezi și *Opaiț 1996*, p. 137, pl. 57.1-2; 56.9. De asemeni, *Uscătescu-Barrón 1992*, p. 147, fig. 12.91, 93; fig. 13.94-98; aici și analogiile cu Orientul, Agora Atheniană și zona occidental mediteraneeană, dovedind larga răspândire a acestui tip, ajuns forma cea mai comună a secolului VI p. Chr. Adaugă descoperirile de la Hama-Syria, Forma 3 C - sec. V-VI p. Chr. (*Lund 1995*, p. 142, pl. 6.66.68).

Catalog:

- 1. Inv. 40666**; Capidava, 1997, strada 5. Dimensiuni păstrate : L.11,7 cm; l 3,4 cm; d. gură 27 cm.
- 2. Inv. 40667**; Capidava, 1997, strada 5. Dimensiuni păstrate : L 8 cm; l. 2,7 cm; d. gură 27 cm.
- 3. Inv. 40668**; Capidava, 1997, strada 5. Dimensiuni păstrate : L 14,3 cm; l. 2 cm; d. gură 27 cm.
- 4. Inv. 40670**; Capidava, 1997, strada 5. Dimensiuni păstrate : L 10,2 cm; l 7 cm; d. gură 21 cm.
- 5. Inv. 40673**; Capidava, 1997, C. 10. Dimensiuni păstrate : L. 12 cm; h (= cu h buzei) 2 cm; d. gură 27 cm.
- 6. Inv. 40679**; Capidava, 1996, C.10. Dimensiuni păstrate: L 7 cm; l. 3 cm; d.gură 19 cm.
- 7. Inv. 40687**; Capidava, 1997, strada 5. Dimensiuni păstrate : L. 4,3 cm; l. 4,3 cm; d. gură 19 cm (?).
- 8. Inv. 40700**; Capidava, 195, c.L. 72. Dimensiuni păstrate : L. 10. cm; l. 5 cm; d. gură 27 cm.

Tipul 3 - farfurii *terra sigillata*, cu buza verticală decorată cu roțiță. Variantele sunt date de înălțimea buzei (cuprinsă între 1,4 - 2,5 cm) și de decor.

Analogii : Se înscriu în grupa ceramicii microasiatice, Forma *Hayes 3 F*, versiunile a căror buză este decorată prin incizii sau cu roțiță (*Uscătescu-Barrón 1992*, p. 147 și fig. 13.101-103; 14.104-113). În tipologia stabilită de *Opaiț* sunt încadrate în Tipul II (*Opaiț 1996*, p. 141, pl. 60.5-7). Apare la Murighiol (*Opaiț 1991a*, p. 166, pl. 41.260; 43. 265-267; 45.312); Topraichioi (unde este Tipul XXI; *Opaiț 1991b*, p. 230, pl. 41.4-5); Aegyssus (*Opaiț 1985*, p. 155-156, fig. 2.10). Adaugă descoperirile de la Hama-Syria, forma 3 C/D (*Lund 1995*, p. 142, pl. 6.69); Forma 3D/F (*Idem*, p. 142, pl.7.70); Forma 3 F (*Idem*, p.

142, pl. 7.71-75).

Varianta 1 - decorul foarte curat.

Catalog :

1. **Inv. 39832**; Capidava, 1998, C. 8. Dimensiunile păstrate : L 11,2 cm, h. (= l. buzei) 1,4 cm.

2. **Inv. 40674**; Capidava, 1995, C. 8. Dimensiunile păstrate : L 8 cm, h (= l buză) 1,4 cm.

Varianta 2 : Inv. 40677; Capidava, 1995, C. 8. Dimensiuni păstrate : L. 3,5 cm; h. buză 1,5 cm.

Varianta 3 : Inv. 39816; Capidava, 1990, c.L 74. Dimensiuni păstrate: L. 6,5 cm; h buză 2 cm.

Varianta 4 : Inv. 40688; Capidava, 1997, strada 5. Dimensiuni păstrate : L. 4,3 cm; h. buză 2 cm.

Varianta 5 : Inv. 40689; Capidava, 1997, strada 5. Dimensiuni păstrate : L. 8 cm; h. buză 2,5 cm.

Tipul 4. Farfurii din pastă fină, densă, de culoare roz-cărămizie; vopsea roșie-cărămizie. Au buza groasă, rotunjită, trasă spre exterior, marcată la interior de o canelură, iar la exterior printr-o dublă profilatură. Piciorul este inelar, înalt. În interior, baza este delimitată față de corp printr-o canelură. Tipul este reprezentat prin fragmente, păstrate fie din buză, fie din bază.

Analogii : Acest tip de farfurii face parte din categoria veselei de masă nord-africane. Forma *Hayes 104*, încadrată cronologic între 530-625 (*Opaiț 1996*, p. 140, pl. 59.13). Zona de producție a acestui tip de veselă a fost localizată în Tunisia centrală (*Mackensen 1993*), de unde s-a răspândit în tot bazinul mediteraneeen și în zona Mării Negre, mai cu seamă în secolele V-VI. Astfel, dacă la Hama, în Syria, apogeul acestor importuri a fost atins în jurul anului 400 p. Chr. (*Lund 1995*, p. 160, pl. 10.4), unde întâlnim formele *Hayes 104* (*Idem*, p. 141, pl. 5.52-55) și *Hayes 104B* (*Idem*, p. 141, pl. 6.56-57), la Anemurium acest lucru se petrece în jurul anului 600 p. Chr. (*Idem*, p. 161, pl. 11.4). La Gerasa, în Jordania, acest tip de veselă - producția D. bizantină -, apare la începutul secolului VI și continuă și în sec. VII; aici au fost descoperite formele *Hayes 104 A* (*Uscătescu-Barrón, 1992*, p. 138-139; fig. 9.64-66 - datată 530-580 p. Chr.) *Hayes 104B* (*Eadem*, fig. 9.67; 10.68 - anii 570-600 p. Chr.); *Hayes 104 C* (*Eadem*, fig. 8.57-60; 9.61 - 63 - anii 550-625 p. Chr.); *Hayes 105* (*Eadem* fig. 10.69-71 - mijlocul sec. VI - 660 p. Chr.). În Schytia Minor, vesela de masă nord-africană apare la Murighiol (*Opaiț 1991 a*, pl. 41. 249-151; 43.280, 283 - cu piciorul mai mic decât la farfuriile de la Capidava; 45. 307 - picior identic); Topraichioi (*Opaiț 1991b*, pl. 44.2 - considerată însă microasiatică); Tropaeum Traiani (*Cătănicu & Barnea, 1978*, p. 189, fig. 167. 2.2.).

Catalog :

1. **Inv. 39815**; Capidava, 1995, c. O. 75. Fragment din buză. Vopseaua roșie-cărămizie a devenit alburie pe buză, luată prin frecare Dimensiunile fragmentului : L.

10 cm, l.4,3 cm.

2. Inv. 39827 (cl. 119148 - baza; 120225-120226 - profil), Capidava, 1996 c.N. 73-N. 72, C. 10. Profil complet. Firnis roșu, lucios. Buza rotunjită este profilată atât la interior cât și la exterior. Baza inelară este înaltă. Dimensiuni : h. 6 cm, d.g. 28 cm, d.b. 18 cm. (Pl. XI, 4 a-b-).

3. Inv. 39828 (cl. 119146 - din interior; 119149 - exterior); Capidava, 1997, c. P. 74. Fragment din partea inferioară, cu picior inelar, în interior o canelură marchează baza. Dimensiuni păstrate : h. 4 cm, lg. 12,5 cm, l. 10,5 cm (pl. XII, 4 a-c).

4. Inv. 40665; Capidava, 1997, strada 5 Fragment din buză. Dimensiuni : L. 7,3 cm, l. 4,4 cm, d. gură (reconstituit) - 26 cm.

5. Inv. 40669; Capidava, 1997, strada 5. Fragment din buză. Dimensiuni : L. 10,2 cm, l. 6 cm d. gură (reconstituit) - 33 cm.

6. Inv. 40672; Capidava, 1996, C. 10. Fragment din buză. Dimensiuni: L. 6 cm, l. 3,9 cm. d. gură (reconstituit) - 37 cm.

7. Inv. 40678; Capidava, 1995, c. M. 72. Fragment din baza cu picior înalt, inelar. În interior are un decor de caneluri concentrice. Dimensiuni: L. 11,5 cm, h. 3 cm. d. picior 16 cm.

Tipul 5. Farfurii lucrate dintr-o pastă fină, densă, de culoare cărămidie; vopsea roșie-cărămidie. Tipul se caracterizează prin buza foarte lată (3,5 cm), arcuită spre exterior și printr-un diametru mare. Pe marginea buzei este realizată o canelură. La exterior, o canelură și un brâu de striuri fac demarcația dintre buză și corp. Pe corp apare un decor de caneluri vagi.

Analogii : Tipul 5 de farfurii de la Capidava se încadrează tot în vesela de masă nord-africană, dar în *Forma Hayes 67*. La Cartagina această formă de farfurie este frecventă la sfârșitul sec. IV p. Chr. (Hayes 1976, p. 85; Lund 1995, p. 140), perioadă de la care începe să apară și în Syria (Lund 1995, p. 141, pl. 3.30-32; 4.33-34). În Jordania, la Gerasa, devine formă comună la începutul secolului V; totuși aici ea se datează de la sfârșitul sec. IV până la 470 p. Chr. (Uscătescu-Barrón, 1992, p. 129-130, fig. 4.23-24; 5. 25-26); în aceeași perioadă se întâlnește și la Antiochia (Hayes 1972, p. 112). La noi acest tip de farfurie a fost descoperit la Topraichioi, Aegyssus (Opaiț 1985, fig. 1.4-5) și Murighiol (Opaiț 1991a, p. 165, pl. 44.300); aceasta din urmă are însă buza decorată cu incizii în val. Bune analogii tot la Topraichioi în vesela de masă microasiatică (Opaiț 1991b, pl. 44.3), dar mai ales în cea nord-africană (Idem, pl. 45.8). La aceeași origine nord-africană trimite vesela de masă pontică, *Tipul Opaiț II* (datat la sfârșitul sec. IV-prima jumătate a sec. V), descoperită la Topraichioi (Opaiț 1996, p. 135, pl. 55.2).

Catalog :

1. Inv. 39818 (cl. 119145); Capidava, 1990, c.L. 74. Fragment din buză și parte din corpul unei farfurii. Dimensiuni păstrate: L. 15 cm, l. 5,3 cm, d. gură (reconstituit) - 38 cm (Pl. XII, 5).

2. Inv. 40680; Capidava, 1997, C.10. Fragment din buză. Dimensiuni păstrate : L 23,5 cm, l. 6 cm, d. gură (reconstituit) - 42 cm.

Analogii : Pentru exemplarul al doilea, bune analogii la Dinogetia (Barnea 1966), dar și în Agora atheniană, la jumătatea sec. V (Robinson 1959).

B. II. PLATOURI

Am inclus aceste categorii fragmentele de ceramică șampilată. Pasta din care au fost lucrate este fină, densă, de culoare cărămizie, cu slip la culoare. Platourile aveau picior profilat, inelar. Decorul, stampat, constă din brăuri făcute cu roțița, motive vegetale, zoomorfe și cruci.

Analogii : Crucea în diverse variante, constituie un motiv plasat cronologic între 470-580 (Hayes 1972, p. 349, 365, 369-370); din cele 13 fragmente pe care le prezentăm, 8 au ca decor crucea (cu brațele egale sau înaltă). Crucea greacă apare pe fragmente ceramice de la Tomis (Papuc 1973, p. 180, 187, fig. 24); Histria (Popescu 1965, p. 707, fig. 7.3-6); Isaccea (Topoleanu 1984, p. 192, pl. X.8,10); Halmyris (Topoleanu 1996, p. 149-150, nr. 26-27, pl. V. 27; VI. 26); Antiochia (Waagé 1948, fig. 79. b.c.). Crucea înaltă cu pandanți este întâlnită la Tomis (Papuc 1973, p. 187, fig. 20 1-2.4,6; fig. 19.7; Munteanu & Papuc 1976, p. 151, pl. III 8 a-c; IV.9-10); Histria (Popescu 1965, p. 710, fig. 9.1; fig. 11.2-4- datate în sec. VI p. Chr.); Tropaeum Traiani (Papuc 1973, p. 180).

Catalog :

1. Inv. 37923 (cl. 115444-115445 - imagine colectivă). Capidava, 1990. Decorul realizat în centrul platoului, constă dintr-o cruce cu brațele egale, înconjurată de două caneluri concentrice; în continuare era realizat un brâu de simboluri (vegetale ? animaliere ?). Dimensiunile fragmentului : 9,2 x 7,5 cm (crucea = 3 x 2,8 cm). (Pl. XIV).

Analogie la Tropaeum Traiani (Cătănicu & Barnea 1979, p. 186, fig. 160.2.2, care se înscrie în Hayes, p. 367, grupa III, 71, fig. 79 f - datată în sec. V-VI).

2. Inv. 37924 (cl. 115444-115445). Capidava, 1990. Decorul este realizat în centru și constă dintr-o cruce cu brațele egale și pandanți sub brațe. Dimensiuni : 5 x 4 cm. (Pl. XIII; XIV).

Analogii : Un exemplar asemănător la Tropaeum Traiani (Cătănicu & Barnea 1979, p. 186, fig. 160 și 161. 2.3., cu analogie la Hayes, p. 365-367, nr. 71, c-d, datat în sec. V-VI p. Chr.).

3. Inv. 37925 (cl. 115444-115445). Capidava, 1990. În centru este stampată o cruce cu pandanți sub brațele laterale. Dimensiuni : 5 x 4 cm (Pl. XIII; XIV).

Analogii : Tot la Tropaeum Traiani (Cătănicu & Barnea 1979, p. 186, fig. 160.2.4).

4. Inv. 37926 (cl. 115444-115445). Capidava, 1990. În centru este stampată o cruce înaltă, cu pandanți sub brațele laterale. Fundul platoului era concav (convex la interior) ceea ce a determinat deformarea crucii. Dimensiuni: 5,5 x 4,3 cm. (Pl. XIII; XIV).

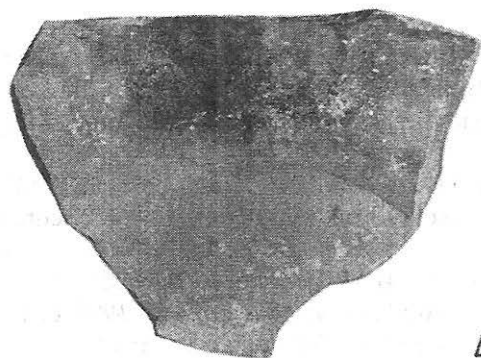
5. Inv. 37927 (cl. 115448-115449 - imagine colectivă). Capidava, 1990. Stampajul constă dintr-un motiv vegetal, central și un brâu de motive vegetale dispuse concentric. Dimensiuni : 5,7 x 3,5 cm. (Pl. XIII; XIV).

Analogii : Asemănător, la Halmyris (Topoleanu 1996, p. 145, pl. I.5.6 - lotus).

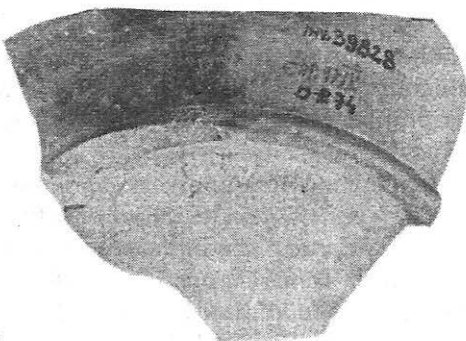
6. Inv. 39075 (cl. 115448-115449). Capidava, 1993, c.N. 74 (în dărămătură). Picior inelar. Baza, convexă la interior, are în stampaj o cruce. Dimensiuni : 7,4 x 3,4 cm. (Pl. XIII).

7. Inv. 39076 (cl. 115444-115445). Capidava, 1993, c.L. 74 (deasupra pavajului). Picior mic, inelar, La interior, în stampaj, este realizată o cruce. Dimensiunile fragmentului : L. 7 cm. l. 6,5 cm, h. 2 cm; d. bazei (reconstituit) - 10 cm. Pl. XIII).

8. Inv. 39077 (cl. 115448-115449) Capidava, 1993, C.P. 1. Picior inelar, profilat. Decorul constă din două benzi făcute cu roțița (câte cinci rânduri de împunsături) între

a.

b.

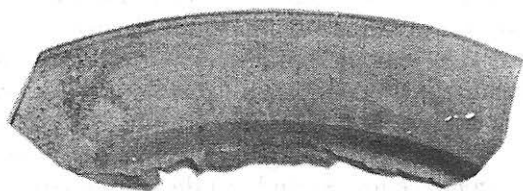
4.

INV. 39828

c.

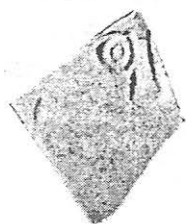
0 2 4 6cm

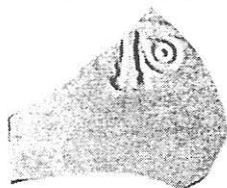
5.

INV. 39818

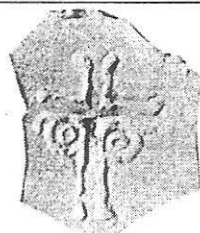
F A R F U R I I

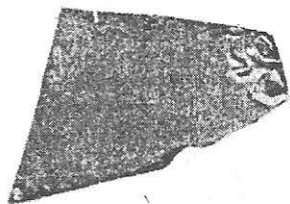
INV. 37925

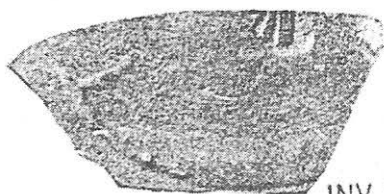
INV. 37924

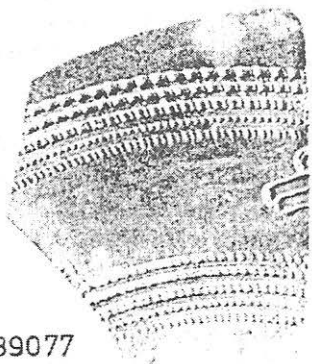
INV. 37926

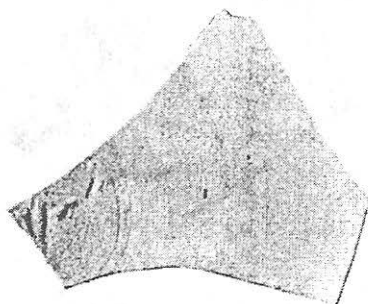
INV. 37927

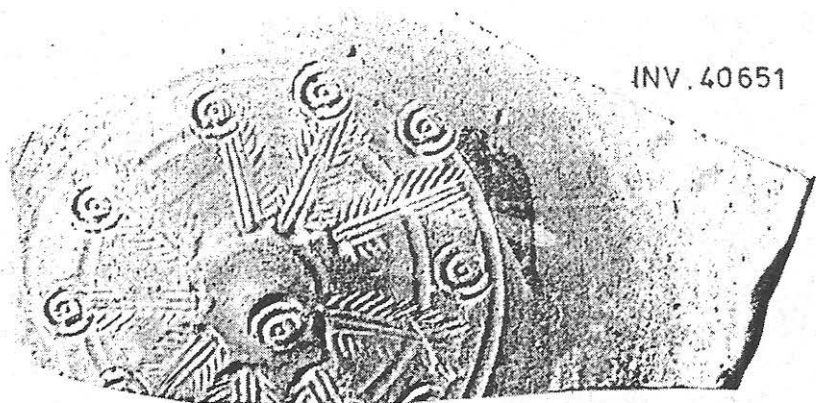
INV. 39075

INV. 39077

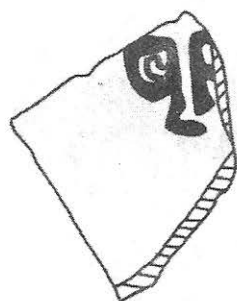

INV. 39076

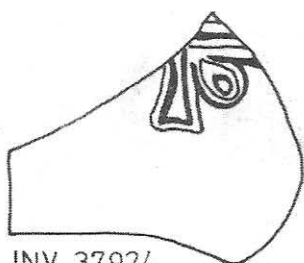

INV. 40651

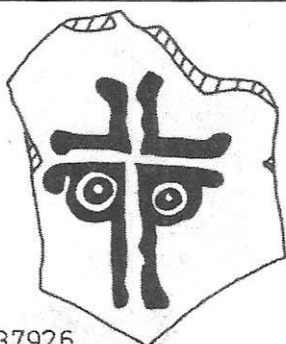
P L A T O U R I

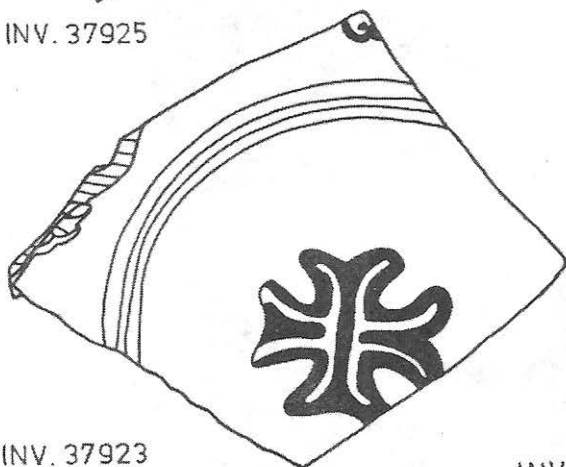
INV. 37925

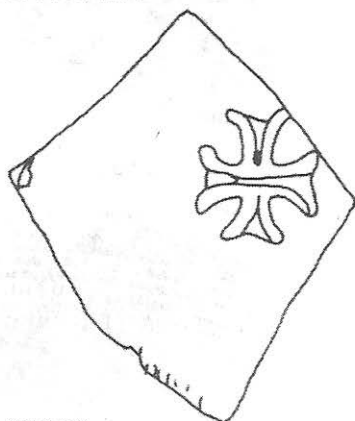
INV. 37924

INV. 37926

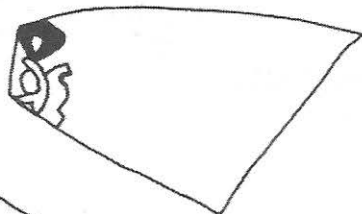

INV. 37923

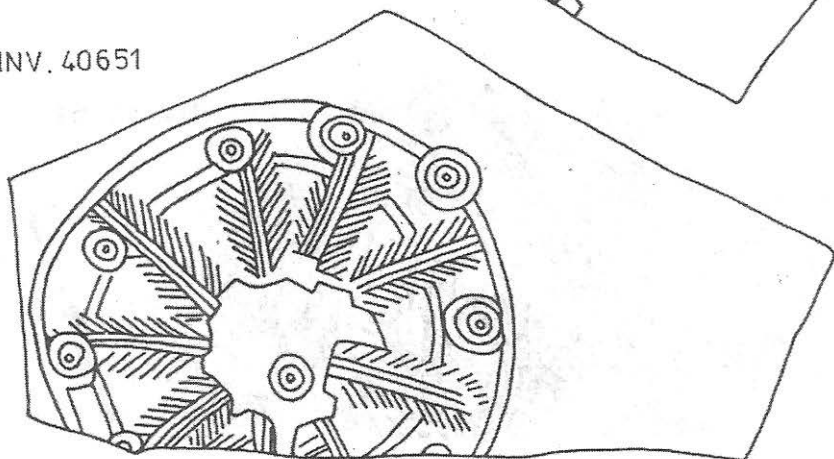

INV. 37927

0 1 2 3 4cm

INV. 40651

P L A T O U R I

care era realizată o bandă cuprinzând figuri animaliere (se mai păstrează un iepure fugind). Dimensiuni păstrate : L. 6,4 cm, l. 5,8 cm, h. 1,8 cm. (Pl. XIII).

Analogii : La Tropaeum Traiani un fragment lucrat din pastă roșie-portocalie are un decor realizat în registre circulare de incizii, dispuse radial (*Cătăniciu & Barnea 1979*, p. 187, fig. 160.2.9); tot aici, în stampaj sunt reprezentanți iepuri (*Ibidem*, p. 184, fig. 160. 2.5, cu analogii la Hayes, p. 357, 35, grupa II-III, datată la sfârșitul sec. V). Motivul apare la Histria (*Popescu 1965*, p. 703, fig. 4.9 - a doua jumătate a sec. IV - prima jumătate a sec. V); Tomis (*Papuc 1973*, p. 141, fig. 8.3); Halmyris (*Topoleanu 1996*, p. 147, pl. III-16; IV/17-18 - secolul V); Antiochia (*Waagé 1948*, fig. 33 - cronologic între 440-490). Condițiile stratigrafice de la Capidava indică aceeași datare.

9. Inv. 39817. Capidava, 1990, c.L. 74. Decorul constă din cercuri concentrice incizate. Dimensiuni : L. 5,5 cm, l. 4,5 cm.

10. Inv. 40639. Capidava, 1998, c. Q. 74. În centrul fragmentului (corespunzând centrului platoului) este realizată o cruce. Dimensiuni : 4,4 x 2,5 cm.

11. Inv. 40651 (cl. 115430-115432). Capidava, 1976. Baza este marcată de o profilatură circulară; se pare că în centru avea o marcă (indescifrabilă). Stampajul constă din nouă frunze de palmier care se termină - nu întotdeauna perfect - prin trei cercuri concentrice cu punct la mijloc (motiv care este realizat și în centru, de unde pornesc frunzele); vârfurile fruzelor suprapun două caneluri concentrice. Dimensiuni : h. 1,5 cm, L. 13,7 cm, l. 7,5 cm, d. bază (reconstituit) - 11 cm (Pl. XIII; XIV).

Analogii : La Tropaeum Traiani un fragment din baza unui platou are un decor de rozete și palmete (*Cătăniciu & Barnea 1979*, p. 187, fig. 160.2.7. pentru care s-a făcut trimitere la Hayes, p. 349-351, fig. 72/3c; pl. XXI/1 - datat sec. IV-V). Motivul apare pe fragmente ceramice descoperite la Tomis (*Papuc 1973*, p. 156, fig. 1.1); Histria (*Popescu 1965*, p. 701, fig. 2.9); Topraichioi (*Topoleanu 1996*, p. 144, nr. 1, pl. I - prima jumătate a sec. V - și nr. 2, pl. I - a doua jumătate a sec. VI); Halmyris (*Opaiț 1985*, fig. I. 8 - motivul diferă); Murighiol (*Opaiț 1991a*, p. 163, pl. 41.257); Antiochia (*Waagé 1948*, p. 53, fig. 32).

12. Inv. 40675. Capidava, 1994, c.N. 74. Decorul constă dintr-o cruce cu capetele lățite. Dimensiunile fragmentului 7 x 5 cm.

13. Inv. 40690. Capidava, 1997, strada 5. Platoul avea baza inelară, profilată. În interior este realizată o bandă, făcută cu roțița, constând din patru rânduri de împunsături. Dimensiuni păstrate : 4,5 x 4 cm.

Analogii : Pentru motivul crucii vezi și descoperirile din Jordania (*Uscătescu-Barrón 1992*, p. 147 și urm., fig. 15.115). Crucea în stampaj este un motiv foarte răspândit și se consideră, de către specialiști, că derivă din motivul Hayes 68j (*Hayes 1972*, fig. 78, 68j), clasificat în grupa III care se datează, în general, în jurul anului 500 p. Chr. În Siria, distribuția cronologică a acestei categorii ceramice este similară cu cea din aria Peloponezului, motivele creștine - în primul rând crucea - care apar rar în vesela nord-africană (*Lund 1995*, p. 141, stilul Ei, pl. 6.5), sunt frecvente în vesela foceană din sec. V-VI (*Idem*, p. 12, grupa II, pl. 8.88: cruce; grupa III, pl. 8.89: iepure și 8.90-91 : cruci).

B.III. CASTROANE

Fragmentare sau cu profile întregi, castroanele pe care le-am descoperit în sectorul de est al cetății Capidava cu forma corpului semisferică, oferă șase tipuri.

Tipul 1.

Un exemplar, cu profil întreg, lucrat din pastă densă, de culoare cărămizie; vopsea roșu-cărămiziu și roșu-marونی. Buza este rotunjită spre exterior ca un manșon. Baza inelară este înaltă. În interior, baza ușor concavă, delimitată printr-o nervură față de corp, este șampilată în centru cu o "*planta pedis*" (?).

Inv. 39806 (cl. 119083). Capidava. 1986. Dimensiuni : h. 5 cm, d. bază - 8,4 cm, d. mx. (gură) - 14,8 cm (Pl. XV, 1.a-b).

Analogii : Se încadrează în Forma Hayes 9B, perioadele III și IV, cu o răspândire foarte mare în Imperiu până la mijlocul sec. VII p. Chr. Cronologia propusă de Hayes (Hayes 1972, p. 382) nu se confirmă în Siria, unde apare în mijlocul sec. VI (*Bounni et al.* 1976, p.259); în schimb, descoperirile de la Gerasa - Jordania se încadrează, din punct de vedere stratigrafic, de la mijlocul sec. VI - până la sfârșitul sec. VII (*Uscătescu-Barrón* 1992, p. 152, fig. 15.119-121). Condițiile stratigrafice în care a fost descoperită piesa de la Capidava indică mijlocul sec. VI p. Chr.

Tipul 2

Vase cu corpul semisferic, lucrate dintr-o pastă zgrunțuroasă - cu nisip și pietricele în compoziție, de culoare roz-cărămizie. Buza este trasă drept spre exterior. Sunt acoperite cu vopsea roșie-portocalie (spre marونی), sau galbenă, la interior, și galben-marونی la exterior. Din exemplarele pe care le avem nu cunoaștem baza care, probabil, era rotunjită.

Catalog:

1. **Inv. 39831**. Capidava, 1994, strada 4. Dimensiuni pătrate : L.6,7 cm, h. 4,5 cm d. (reconstituit) - 14,5 cm.

2. **Inv. 40676**. Capidava, 1997, c.M. 72 (exterior C.7). Dimensiuni pătrate: L 6,7 cm, h. 4 cm, d. (reconstituit) - 15,6 cm.

Analogii : Tipuri asemănătoare s-au descoperit la Telița-Amza (*Baumann* 1995, p. 102, pl. LXI. 4.5) și Telița - Valea Morilor (*Baumann* 1995, p. 408, pl. 6.9-10), încadrate de Opaț în grupa boluri, Tipul I, datat : a doua jumătate a sec. IV - începutul sec. V (*Opaț*, 1996, p. 134, pl. 54.5,8). Mai degrabă aparține tipului Opaț X - datat cca. 350-435 (*Opaț*, 1996, p. 135, pl. 55.5-6), care apare la Topraichioi (*Opaț* 1985, p. 157, fig. 4.2-6), Telița - La Pod (*Baumann* 1983, p. 192, nr. 12, fig. 53.1) și Murighiol (*Opaț*, 1991a, p. 165, pl. 44.305).

Tipul 3

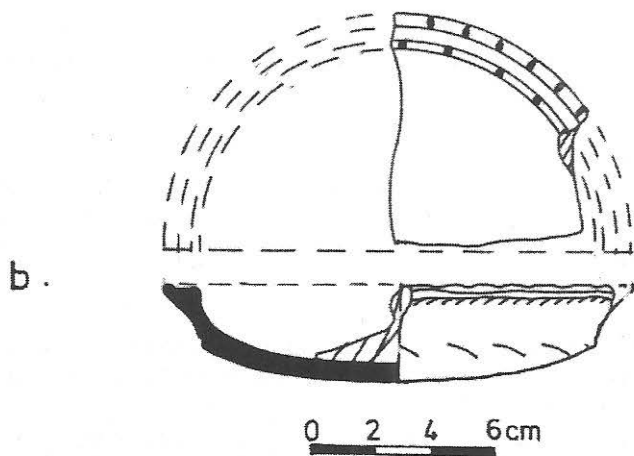
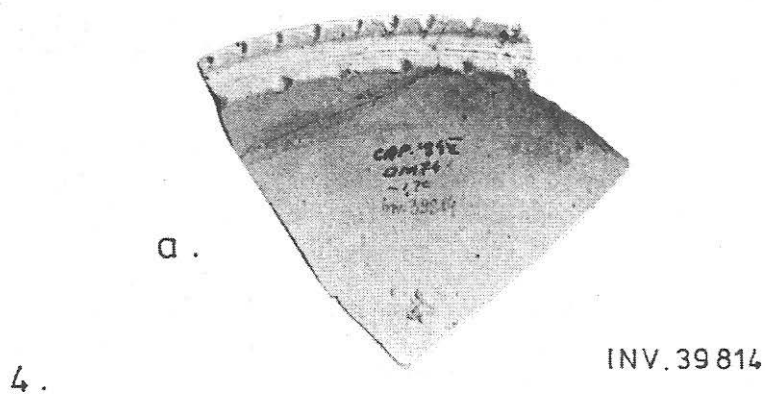
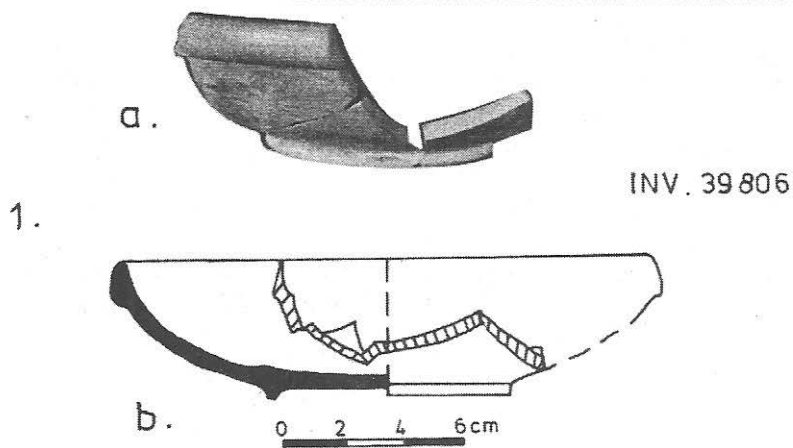
Se caracterizează prin buza rotunjită, lăsată oblic spre exterior și marcată printr-o canelură la partea superioară. Fragmentul pe care-l avem este lucrat din pastă de culoare cărămizie, acoperită cu vopsea crem-alburie, care se exfoliază.

Inv. 40682. Capidava, 1997, C. 9. Dimensiunile fragmentului : L.13 cm, h. 5 cm, d. (reconstituit) - 17 cm.

Tipul 4

Castroanele din acest tip au caracteristică buza orizontală cu o canelură centrală cu striuri și cu marginile zimțate (zimți-crestături, mai dese spre exterior, mai rare pe latura dinspre interior). Exemplarul pe care-l avem este lucrat din pastă de culoare portocalie, cu miezul cenușiu, acoperit cu vopsea portocaliu-marونی.

Inv. 39814 (cl. 119136-119137). Capidava, 1994, c. M. 74, la - 1,20 m. Dimensiuni :

C A S T R O A N E

h. 3 cm, L. 9,5 cm, l. 8 cm (Pl. XV, 4. a-b).

Analogii : Bol, Tip II din a doua jumătate a sec. IV - sec. V (*Opaiț 1996*, p. 134, pl. 54.4); strachină, descoperită la Telița-Amza, datată la sfârșitul sec. III p. Chr. (*Baumann 1995*, p. 102, pl. L.XI 2). Forma de strachină emisferică este răspândită în ceramica de uz curent în secolele II-III (*Popilian, CRO*, p. 120, nr. 775-776 - tipul 3; *Baumann, FRD*, p. 169, nr. 6 și fig. 57.2; p. 161, fig. 58.25-26 - descoperiri din fermele romane de la Niculițel și Capaclia). În secolul IV, strachina emisferică este intens utilizată în teritoriile romane de la Dunărea Mijlocie și Dunărea de Jos (*Baumann 1995*, p. 408-409, pl. IV.5, eventual și 8). Acest tip de strachină, pe care noi o considerăm castron, a fost descoperit la Topraichioi (*Opaiț 1991b*, p. 229 - tipul I - fig. 40.1, 3), și la Noviodunum (*I & A. Barnea, 1984*, pl. VII.7).

Tipul 5

La castroanele din acest tip buza, cu marginea rotundă, este arcuită profund spre interior.

Inv. 40686. Capidava, 1997, strada 5. Este lucrat din pastă fină, de culoare cărămizie; angobă la culoare. Dimensiunile fragmentului : L. 9,3 cm, h. 3,2 cm.

Analogii : Tipul II de la Valea Morilor - sec. III-IV (*Baumann 1995*, p. 417, pl. V.2 - 4) Castroane asemănătoare au apărut, în prima jumătate a sec. IV la Halmyris și Topraichioi (*Opaiț 1991b*, p. 163, nr. 255, fig. 44.1-2). Se inscrie în Forma Hayes 1, care se datează de la sfârșitul sec. IV până în mijlocul sec. V (*Opaiț 1996*, p. 137, pl. 56.5, 11.13). S-a descoperit și la Aegyssus (*Opaiț 1985*, p. 154, fig. 1.1-3), Murighiol (*Opaiț 1991a*, p. 163, nr. 256), Histria (*Suceveanu 1982*, p. 84, fig. 7.2; p. 87, fig. 8.1).

Tipul 6

Tip de castron la care buza verticală este marcată de o nervură la exterior.

Inv. 40699. Capidava, 1995, c.L. 72. Este lucrat din pastă roz-portocalie; vopsea la fel, exfoliată. Dimensiuni : L. 10 cm, 1,5 cm.

C. VESELA DE BĂUT

În această grupă am reținut pahare, câni, ulcioare, toate de mai multe tipuri și în mai multe variante și o ploscă.

C.I. CĂNI - PAHARE

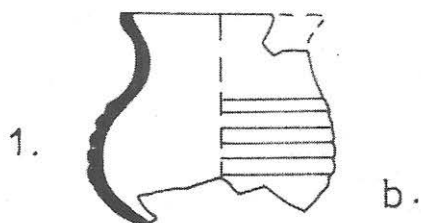
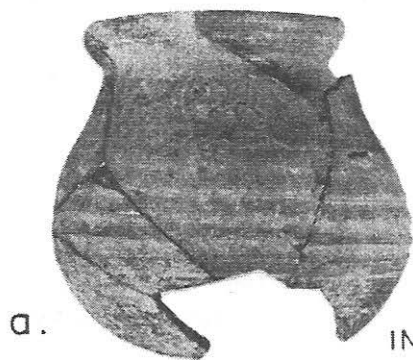
Este vorba de o categorie de vase de mici dimensiuni, fără toarte, utilizate la băut, pe care le-am numit câni-pahare. Sunt lucrate din pastă densă, roz-cărămizie. Sunt reprezentate de două tipuri.

Tipul 1

Cana-pahar din acest prim tip are corpul globular, decorat cu trei caneluri la partea de maximă bombare. Gura este în formă de pâlnie, cu buza rotunjită la partea superioară și trasă spre exterior.

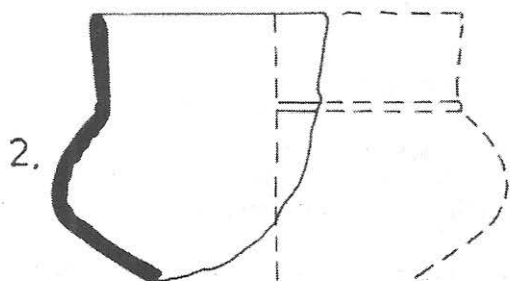
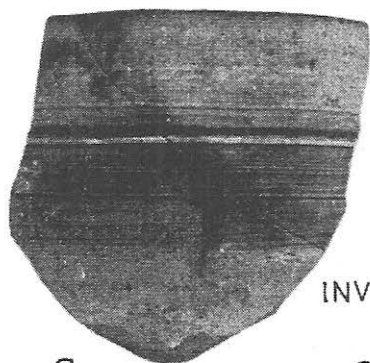
Inv. 39003 (cl. 119142-119143). Capidava, 1993, c.M. 75. Dimensiunile actuale : h. 7,6 cm, d.mx. 8,4 cm, d.g. 6,5 cm (Pl. XVI, 1.a-b).

Analogii : Trei exemplare asemănătoare, descoperite la Tomis mai de mult, au fost clasificate în categoria "oale mici de bucătărie, fără torți" (*Rădulescu 1975*, p. 338, pl. VI. 1-3) și datate în sec. III p. Chr. Câteva exemplare, recent descoperite în necrop-

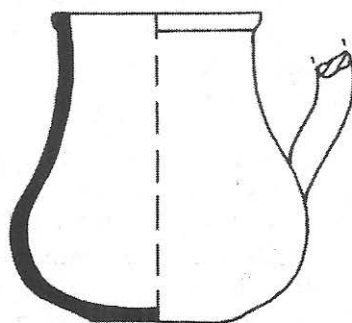
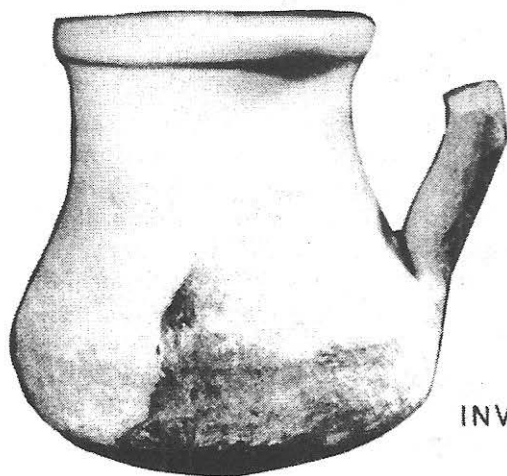
INV. 39003

0 2 4 6cm

INV. 39819

C Â N I - P A H A R E

INV. 34306

0 2 4cm

a.

1.1.

C A N Ă

b.

ola de vest a Tomisului (*Bucovală & Pașca 1992*, p. 248, pl. 2, M. 33, inv. 38439 și 38.440 și p. 257, pl. 8), sunt dateate, conform contextului, în sec. III p. Chr. Adăugăm ceștile tip II, descoperite la Beroe în morminte dateate la începutul sec. IV p. Chr. (*Opaiț 1996*, p. 124, pl. 51.12), care derivă dintr-un tip frecvent în secolele II-III p. Chr., cum se constată din descoperirile tomitane și de la Troesmis (*Opaiț 1980*, p. 336, pl. VIII.3).

Tipul 2

Vasul reținut pentru acest tip are corpul emisferic, acoperit la exterior cu vopsea alb-crem. Buza verticală, cu marginea rotunjită, este marcată la locul de întâlnire cu corpul printr-o nervură reliefată.

Inv. 39819 (cl. 119139). Capidava, 1996, c.K. 73, C.8. Înălțimea păstrată este de 8,5 cm (Pl. XVI, 2. a-b.).

Analogii : Bune analogii oferă necropola callatiană de sec IV unde s-au descoperit mai multe astfel de exemplare (*Preda 1980*, p. 28, 102, pl. XII); în tipologia stabilită de Opaiț face parte din tipul I (*Opaiț 1996*, p. 121, în special pl. 50.14).

C.II. CĂNI

Categorie care include vasele de băut sau de adus lichide (vin, apă), prevăzute cu una sau două toarte, cu înălțimi cuprinse între 10-12 cm. În funcție de formă, dimensiuni, calitate, decor, se disting șapte tipuri de căni în descoperirile de până acum din sectorul de est al cetății Capidava.

Tipul 1 - Am inclus aici cănile prevăzute cu o singură toartă, în trei variante.

Varianta 1. Cănile din această variantă au corpul globular, gât înalt, tronconic, gura ca o pâlnie cu buza dreaptă atât în partea superioară cât și în exterior; baza este dreaptă. Toarta, ovală în secțiune, este prinsă de corp și nu știm unde la partea superioară.

Inv. 34306 (cl. 82466). Capidava, 1984, c. K 74, exterior C.5 la 1,80 m. Este lucrată din pastă roz-cărâmbizie, densă, cu nisip în compoziție; o parte din fragmente au suferit o ardere secundară. A fost restaurată parțial. Dimensiuni: h. 10,5 cm, d.mx.10 cm, d.g. 7 cm, d.b.5,5 cm (Pl. XVI, 1,1 a-b).

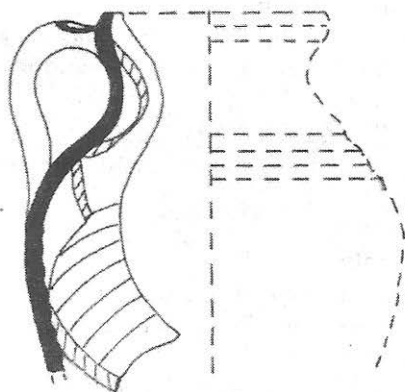
Analogii : Piese include în categoria "cești" tip I (*Opaiț 1996*, p. 123, pl. 51.8.9). Este un tip frecvent de recipient răspândit în secolul IV p. Chr., după cum o dovedesc descoperirile de la Callatis (*Preda 1980*, p. 23, pl. XII), Topraichioi (*Opaiț 1991b*, p. 228, pl. 39.5) și Beroe (*Petre 1987*, p. 17, pl. 26, fig. 36b; p. 20, pl. 36, fig. 48c; p. 38, pl. 73, fig. 106c; pl. 73 bis, fig. 107c). Derivă din tipuri care s-au produs în epoca romano-bizantină: Troesmis (*Opaiț 1980*, p. 336, pl. VII, 4,6), la Noviodunum (*Simion 1984*, p. 86, pl.16,1-3). Analogii bune la Athena, la sfârșitul sec. III p. Chr. (*Robinson 1959*, p. 101, M190-194) și la sfârșitul sec. IV p.Chr la Constantinopol (*Hayes 1992*, p.91, fig. 30.3/3,4) de unde, desigur, s-au importat, alături de alte produse, și în Scythia Minor până în prima jumătate a sec. VI, după cum o dovedesc descoperirile de la Capidava și cele de Murighiol (*Opaiț 1991a*, p. 161, Tip.I - 1).

Varianta 2

Cană cu corp de formă globulară. Gura are buza canelată (concavă) la interior și trei nervuri reliefate la exterior. Pe corp, de fapt la baza gâtului, alte trei nervuri con-

1.2.

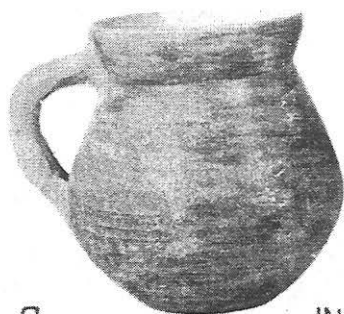

b.

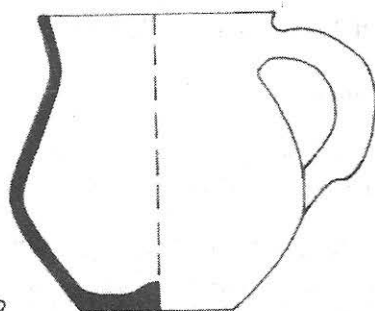
INV. 39094

0 2 4 6cm

a.

1.3.

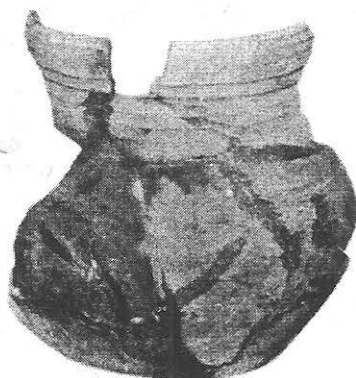

b.

INV. 39092

INV. 38752

2.1.

C
Ă
N
I

stituie decorul. Toarta, elipsoidală în secțiune, este prinsă de buză și de corp; pe lungime are o nervură, marcată la partea superioară de prindere printr-o adâncitură profundă, ovală; altă adâncitură, vagă, întâlnim și la baza toartei, ambele realizate prin apăsarea lutului, cu degetul, la prinderea toartei.

Inv. 39094 (cl.118689). Capidava, 1993, c.N.75, C.6. Fragmentară. Este lucrată din pastă densă, cenușie, cu pietricele. Dimensiunile păstrate: h. 11 cm, l. toartă 1,8 cm. (Pl. XVII, 1.2.a-b).

Varianta 3

Cană cu corp bitronconic. Gura are buza evazată spre exterior. Toarta este rotundă în secțiune. Baza, plată la exterior, are incizat în centru un cerc cu d.2 cm, iar în interior are "umbo".

Inv. 39092 (cl. 119118-119119) - înainte de restaurare; 120227 - restaurată). Capidava, 1993, c.N. 75, C.6. Este lucrată din pastă roz-cărămizie. Dimensiuni : h.10,5 cm, d.mx. 10 cm, d.g. 9 cm, d.b. 5 cm (Pl. XVII, 1.3. a-b).

Analogii : Căni asemănătoare în morminte datate în sec. III p. Chr. de la Tomis (Bucovală & Pașca 1992, p. 245, pl. 3, M.1, inv. 38426; p. 248, pl. 2, M.19, inv. 38427; p. 250, pl. 3, M30, inv. 38431).

Tipul 2 - cuprinde cămile cu gât canelat; apare în două variante.

Varianta 1

Căni cu corp globular, gât drept cu caneluri, gura are buza rotunjită spre interior (conca), iar la exterior acoperită cu caneluri (ca un manșon). Baza este plană. Toarta lipsește. Pe umăr este realizat un decor dintr-o bandă de caneluri.

Inv. 38752 (cl. 119116-119117). Capidava, 1993, c.N.75, C.6. Fragmentară. Este lucrată din pastă roz-cărămizie; angobă maronie. Dimensiuni păstrate : h.10,5 cm, d.mx. 10,5 cm, d.g. 8,5 cm, d.b. 6 cm (Pl. XVII, 2.1.).

Analogii : Cana de la Capidava seamănă foarte bine (exceptând dimensiunile care sunt mai mici) cu un vas descoperit la Murighiol, inclus în categoria "cratere (?)" (Opaiț 1996, p. 125, pl. 52.16), datat la sfârșitul secolului VI (Opaiț 1991a, p. 159, nr. 216, pl. 37).

Varianta 2

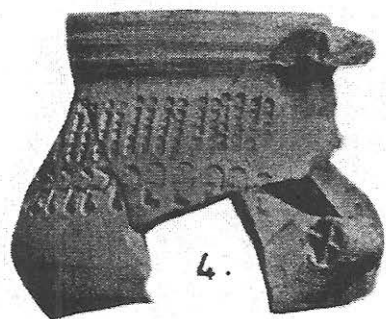
Căni cu corpul, probabil, tronconic; gâtul este drept, decorat cu caneluri; buza trasă oblic spre exterior.

Inv. 37963. Capidava, 1990. Fragment lucrat dintr-o pastă maronie, cu bule de aer, pietricele și nisip în compoziție. Datorită arderii secundare este cenușie la interior și negru-cenșiu la exterior. Dimensiunile fragmentului : h. 8,8 cm, 1.8 cm.

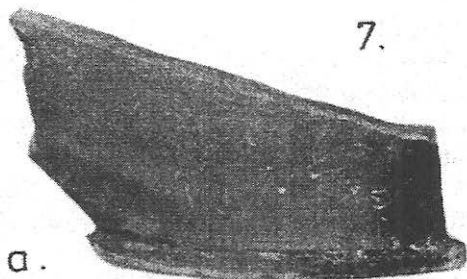
Tipul 3

Am inclus acestui tip cămile cu buza canelată, trasă oblic spre exterior. La acestea gâtul tronconic este limitat spre corp printr-o nervură.

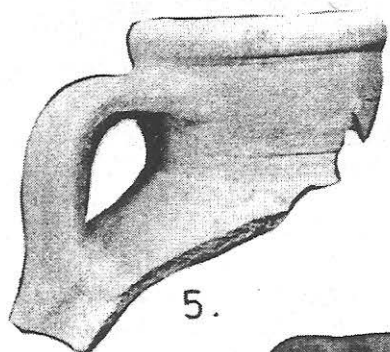
Inv. 39091. Capidava, 1993, c.N.75, C.6. Fragment de cană lucrat din pastă cenușie, păstrat pe o înălțime de 6 cm.

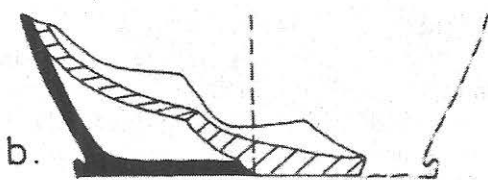
INV. 39820

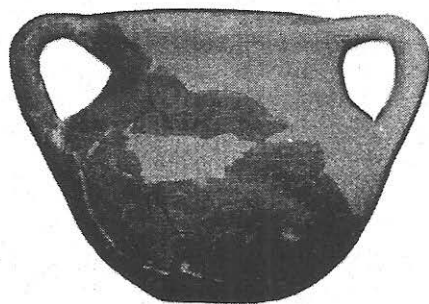
INV. 39812

INV. 40684

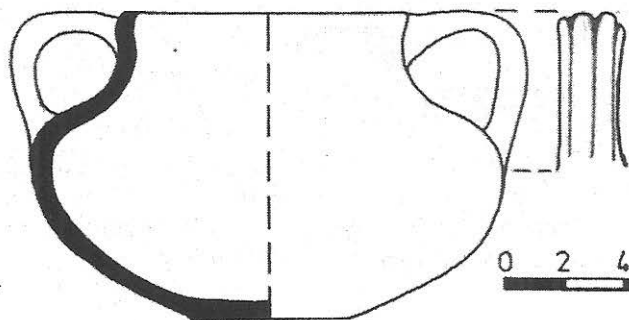

0 2 4 6cm

C
Ă
N
I

6.

0 2 4 6cm

INV. 39097

Tipul 4

Cană cu corp globular, gât tronconic; buza trasă spre exterior este concavă la interior și convexă la exterior unde are un decor format din două caneluri. Toarta, ovală în secțiune, are trei nervuri longitudinale, iar la partea inferioară, unde se prinde de corp, are aspectul unui cilindru ale cărui capete sunt decorate cu câte o cruce. Se caracterizează, de asemeni, printr-un decor complex; pe gât sunt realizate șiruri de împunsătură dispuse oblic și grupate câte două (pe o înălțime de 1,6 cm) sub care s-a făcut, tot prin incizie, o bandă de S-uri inversate.

Inv. 39820 (cl. 119133, 120223 - 120224). Capidava, 1992, c.M.73 și 1996, c.M.75. Fragmentară. Este lucrată dintr-o pastă densă, roz-cărămizie; slip la culoare. Înălțimea păstrată - 7,4 cm. (Pl. XVIII, 4).

Tipul 5

Cănille acestui tip se caracterizează prin gâtul cilindric și buza manșon. Toarta, ovală în secțiune, este canelată.

Inv. 40684 (cl. 120972). Capidava, 1996, c.M.72. Fragment. A fost lucrată din pastă cărămizie, acoperită cu vopsea roșie-maronie. Dimensiuni păstrate: h. 11,5 cm, d.g. 10 cm. (Pl. XVIII, 5).

Tipul 6

Căni cu două toarte, lamelare, cu două nervuri longitudinale, prinse de buză și de corp; arcuirea lor depășește diametrul maxim. Buza, cu marginea dreaptă, este concavă la interior și convexă la exterior. Baza este plată. Decorul constă din trei caneluri pe gât și un brâu de trei caneluri pe umăr.

Inv. 39097 (cl. 119093). Capidava, 1991, c.N.75. Fragmentară; restaurată. Este lucrată din pastă crem-cărămizie, densă. Dimensiuni: h. 11 cm, d.mx. 12,5 cm (+ toarte = 15,5 cm), d.g. 9,5 cm, d.b. 5 cm. (Pl XVIII, 6.a-b).

Tipul 7

Un tip incert deoarece cana pe care o avem este fragmentară. Corpul este tronconic; baza plană, inelară.

Inv. 39812 (cl. 119141). Capidava, 1996, c.P. 74. Fragment, lucrat din pastă cărămizie cu nisip și multă mică, foarte densă; vopsea roșie-maronie. Dimensiuni: h. 5,4 cm, d.b. (reconstituit) - 12 cm (Pl. XVIII, 7.a-b).

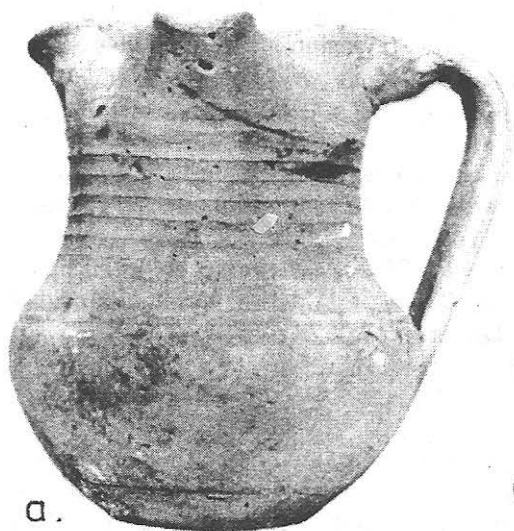
C.III. CĂNI TRILOBATE

Caracterizate prin gura trilobată, cănille pe care le-am descoperit până acum în cartierul din sectorul de est al cetății sunt de trei dimensiuni, în patru tipuri. Erau utilizate la adus, turnat, băut. Mai multe exemplare din această categorie au fost descoperite tot la Capidava, dar în sectorul III.

Tipul 1

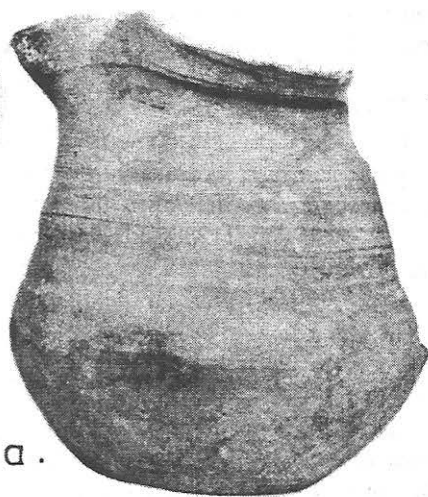
Cană de dimensiuni mici. Corpul este emisferic; gâtul cilindric; baza plată; toartă în bandă, cu caneluri în partea superioară este prinsă de lobul lateral al buzei.

Inv. 39305 (cl. 112890). Capidava, 1994, c.K.74. Exemplar descoperit întreg, lucrat

a.

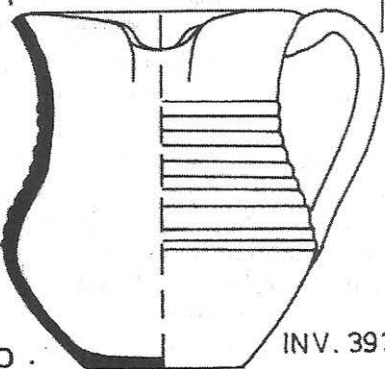
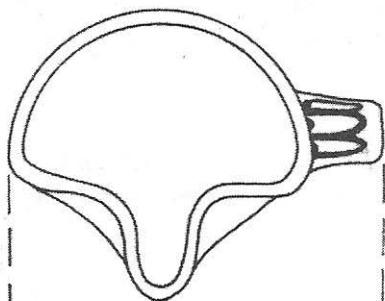
1.

a.

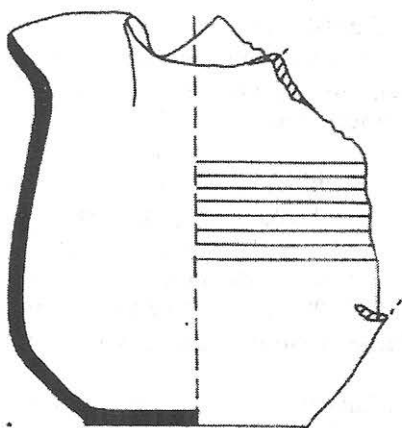
INV. 39302

2.

b.

INV. 39305

b.

0 2 4 6cm

CÂNI TRILOBATE

din pastă cenușie în a cărei compoziție sunt pietricele, calcar, nisip. Are ca decor caneluri pe gât și o bandă de caneluri pe umăr. Dimensiuni: h. 12,2 cm, d. 9,8 cm (l. cu toartă = 12,3 cm), l toartă 2 cm, d.g. 10 cm, d.b. 5 cm (Pl. XIX, 1.a-b).

Tipul 2

Cană de dimensiuni medii. Corpul este de asemeni emisferic; gâtul tronconic; baza plată; toarta era prinsă de gură în partea opusă ciocului. Buza, convexă la exterior - și marcată - are marginea canelată.

Inv. 39302 (cl. 112885-112887). Capidava, 1994, c.M.74. Fragmentară; îi lipsește o parte din gură, din gât și toarta. Este lucrată din pastă densă, cărămizie închisă. Ca decor s-au realizat benzi canelate pe gât. Dimensiuni : h. 14,4 cm, d.12,5 cm, d.b. 7,5 cm. (Pl. XIX, 2.a-b.).

Tipul 3

Cană de dimensiuni mari cu corp emisferic, gât cilindric, înalt. Toarta (care lipsește acum), ovală în secțiune și cu trei caneluri longitudinale, era prinsă de gură în partea opusă ciocului. Baza este ușor convexă, cu "umbo", în jurul căruia sunt incizate mai multe cercuri concentrice.

Inv. 39301 (cl. 119094-119095; 119100-119101). Capidava, 1994 și 1995, c. M. 73, C. 7. Fragmentară, dar cu profil complet. Este lucrată din pastă cărămizie, închisă, densă, devenită poroasă datorită arderii secundare și cenușie până la negru. Ca decor are caneluri pe tot corpul și două caneluri la partea superioară a gâtului. Dimensiuni: h.21 cm, d. 18 cm, d.g. 15,2 cm, d.b. 12 cm. (Pl. XX, 3).

Tipul 4

Cuprinde cani de dimensiuni mari, cu un decor complex pe corp. În funcție de acesta, dar și de pastă, am identificat două variante ale acestui tip. Ambele ilustrate prin fragmente.

Vairanta 1

Cană cu gât înalt, cilindric, decorat cu coaste; pe umăr sunt realizate benzi de caneluri în val. Buza este canelată, trasă spre exterior, iar în interior oblică. Exemplarul pe care-l avem este lucrat din pastă portocalie-cărămizie, nisipoasă.

Inv. 39822 (cl.119098-119099). Capidava, 1996, C.10. Mai multe fragmente. Înălțimea păstrată - 14,7 cm. (Pl. XX, 4,1).

Varianta 2

Cană cu corp emisferic, gât tronconic, înalt și buza albiată la interior, trasă spre exterior. Decorul este complex : pe buză - la exterior - trei nervuri; pe gât - două incizii în val. La demarcația dintre gât și corp este realizată o nervură sub care continuă decorul cu un șir de împunsături. În continuare, pe corp, două incizii în val, iar la partea de maximă bombare - o bandă de caneluri. Exemplarul, fragmentar, pe care-l avem este lucrat din pastă densă, compactă, crem.

Inv. 39834 (cl. 119096-119097). Capidava, 1996, C.10. Dimensiuni păstrate: h.19 cm, d. mx. (probabil) 20 cm. (Pl. XX, 4.2.).

C.IV. ULCIOARE

Ultima categorie a acestei grupe de vase o constituie ulcioarele. Forma lor a permis identificarea a șase tipuri, ilustrate de câte un exemplar fiecare.

Tipul 1

Ulcior cu o toartă. Corpul bitronconic. Baza este biconvexă și are picior inelat. Toarta (care lipsește) era ovală în secțiune și se prindea de umăr și, probabil, de gât. Nu știm ce formă aveau gâtul și gura.

Inv. 39801 (cl. 119102). Capidava, 1990. Pastă crem-cenușie, densă, cimentoasă; angobă cenușie. Lipsă gât, gură, toartă. Dimensiuni păstrate : h.23 cm, d.mx. 24 cm, d.b. 10 cm. (Pl. XX, 1).

Tipul 2

Ulcior cu corpul ovoidal și baza plată. Era prevăzut cu o toartă. Exemplarul care ilustrează tipul este lucrat din pastă de culoare roz-cărămizie, nisipoasă; urme de vopsea roșie-cărămizie, exfoliată. Pe umăr – drept decor – sunt realizate două caneluri concentrice.

Inv. 39312 (cl. 118681-118684). Capidava, 1994, c.M. 74, la – 1,20 m. A fost restaurat parțial, deoarece lipsesc; gâtul, gura, toarta. Dimensiuni actuale ; h. 19 cm, d.mx. 17 cm, d.b. 8,1 cm. (Pl. XX, 2).

Tipul 3

Ulcior cu corp ovoidal, decorat cu caneluri largi; gâtul este tronconic. Toarta era prinsă de gât, sus și la baza sa. Este lucrat dintr-o pastă densă, roșie-cărămizie; vopsea la fel (pe alocuri cu tonuri maronii).

Inv. 39803 (cl. 120055). Capidava, 1996, c.J. 72-K.72. Fragmentar. Lipsesc: jumătatea inferioară, gura și toarta. Dimensiunile păstrate: h. 17 cm, d.mx. 17 cm. Pl. XXI, 3).

Analogii : Un ulcior descoperit la Ostrov, datat în sec. II p. Chr., prezintă cele mai apropiate analogii (*Rădulescu 1975*, p. 349, pl. XIII, 1-1a).

Tipul 4

Ulcior cu corpul ovoidal, prelung, decorat pe umăr cu trei caneluri. Gâtul este scurt și delimitat de gură printr-o nervură. Gura în formă de pânlie. Toarta lamelară este prinsă de gât și de baza umărului pe care cade aproape vertical. Exemplarul pe care-l avem este lucrat din pastă roz-cărămizie, compactă; vopsea roșie-cărămizie.

Inv. 39835 (cl. 118678-118680). Capidava, 1996, c.K. 72. Fragmentar: lipsește baza; a fost restaurat. Dimensiuni ; h. 26 cm, d.mx. 16 cm, d. gât 4 cm (la exterior) și 3 cm (la interior), d.gură 7 cm, h. pânliei – 3,5 cm, l. toartă - 2,6 cm. (Pl. XXI, 4).

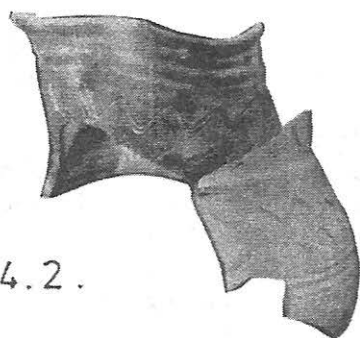
Analogii : foarte apropiat tipul III *Opaiț* (*Opaiț 1996*, p. 118, pl. 48.1-4, 10), cu analogii din a doua jumătate a sec. IV p. Chr. în necropolele din Tomis (*Bucovală & Pașca 1988-1989*, p. 139, pl.4, a, b), Callatis (*Preda 1980*, p. 84, pl. XI, XLIX.8), Aegyssus (*Opaiț 1996*, p. 118), Beroe (*Petre 1987*, p. 61, pl. 108 bis, fig. 163 g). În prima jumătate a secolului V apare la Topraichioi, cu unele modificări de decor la exteriorul gurii (*Opaiț 1991b*, p. 226-227, tip V, pl. 38.8 și tip VI, pl. 38.5), decor ce se va menține și mai târziu, în cursul secolului V la Murighiol (*Opaiț 1996*, pl. 48.3).

3.

INV. 39301

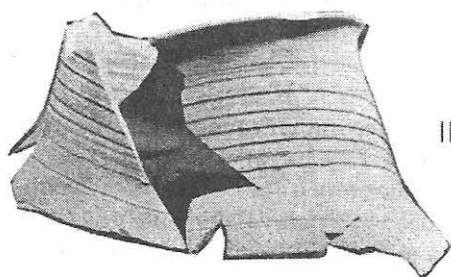
4.2.

INV. 39834

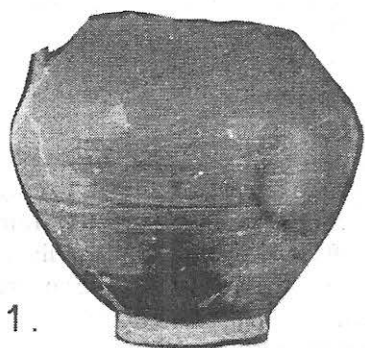
CÂNI TRILOBATE

4.1.

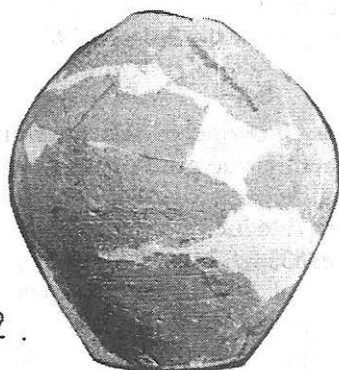
INV. 39822

1.

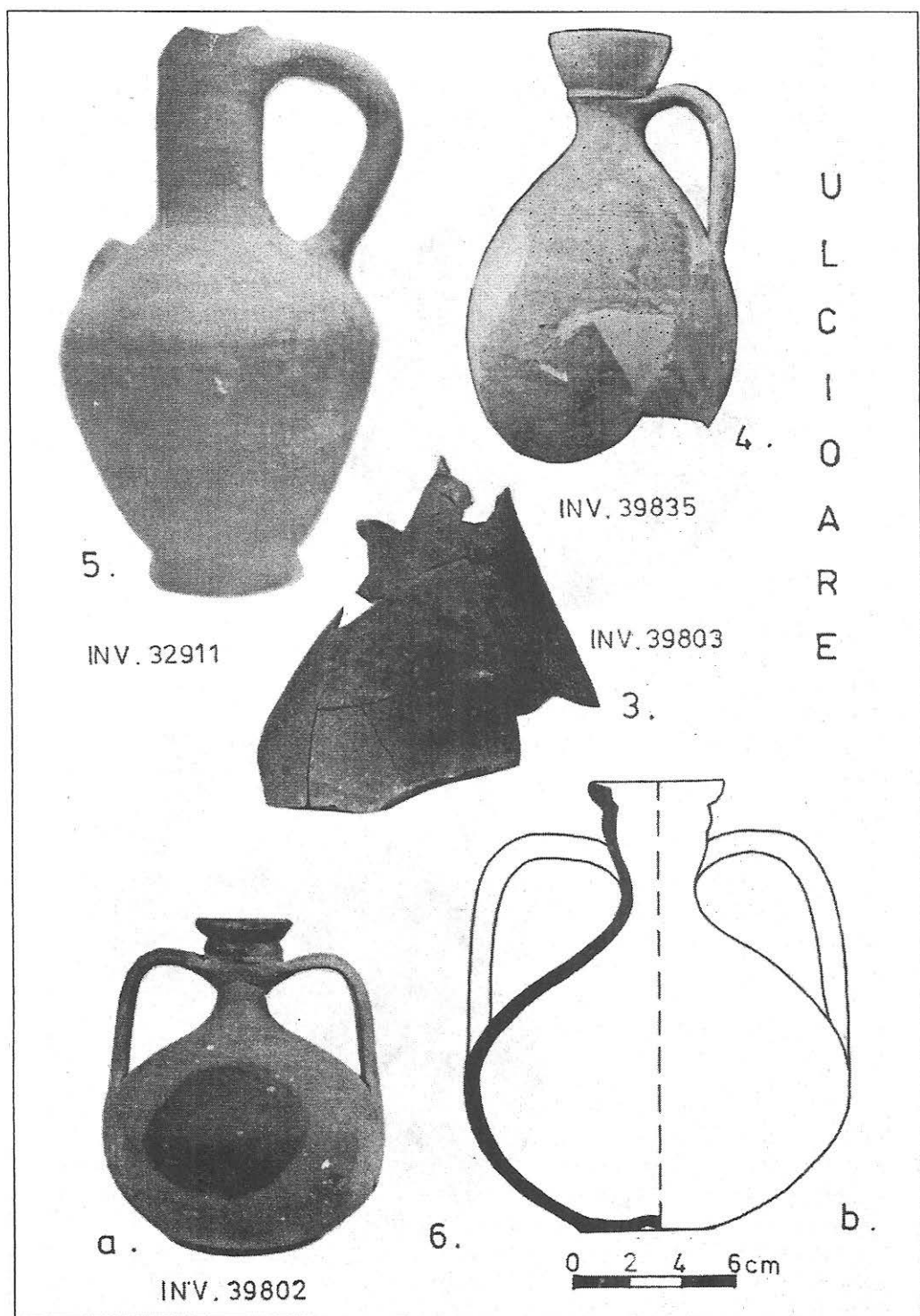
INV. 39801

2.

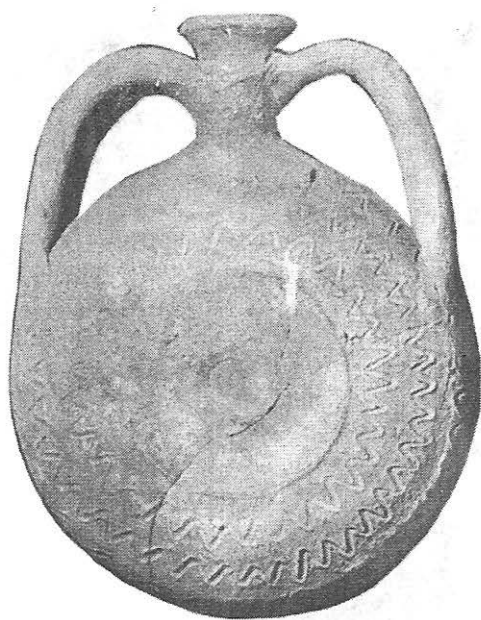

INV. 39312

ULCIOARE

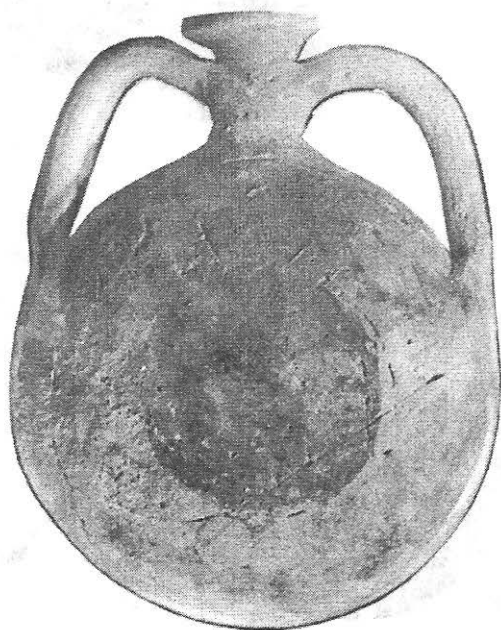
Planșa XXI.

INV. 34311

a.

7.

b.

Tipul 5

Ulcior de dimensiuni mici, cu corp ovoidal, prelung; gât înalt, cilindric; baza inelară, cu "umbo". Era prevăzut cu două toarte prinse de gât (sub buză) și pe umăr. Exemplarul pe care-l avem este lucrat din pastă cenușie, densă.

Inv. 32911 (cl.83369). Capidava, 1983. Lipsesc: gura și o toartă. Dimensiuni : h. 15,8 cm, d.mx. 9 cm, d.b. 3,76 cm. (Pl. XXI, 5.).

Tipul 6

Ulcior cu două toarte. Corpul este globular, gâtul cilindric, cu gura în formă de pâlnie (concavă la interior, marcată de două caneluri la exterior), buza trasă spre exterior. Baza cu "umbo". Pe umăr sunt realizate trei caneluri. Exemplarul care ilustrează tipul este lucrat din pastă cenușie, cu nisip și calcar în compoziție; urme de ardere secundară.

Inv. 39802 (cl. 119105). Capidava, 1995, c.J. 72, C.8, în chiup. Păstrat întreg. Dimensiuni: h. 16 cm, d.mx. 14,5 cm, h. toartelor 7 cm, l. toarte 2 cm, gr. toartelor 0,8 cm; h.gât - 4,5 cm, d. gură - 5 cm. (Pl. XXI, 6.a-b.).

Analogii : Ca formă generală, tipul – IV-C (*Opaiț 1996*, p. 119, pl. 49.1-2, 4-5, 7-11), foarte răspândit din a doua jumătate a sec. V și în sec. VI, își găsește analogii în multe așezări din Scythia Minor : Tomis (*Rădulescu 1975*, p. 349, fig. 2-2a); Histria (*Suceveanu 1982*, p. 94, fig. 12-55); Argamum, Murighiol (*Opaiț 1991a*, p. 161, pl. 39.228-230); Ibida (*Opaiț 1992*, p. 33, fig. 7.47); Dinogetia (*Barnea 1966*, p. 245, fig. 8.4); Beroe (*Vilceanu & Barnea 1975*, fig. 1,2); Beroe – necropolă (*Petre 1987*, p. 19-20, pl. 33, fig. 446 - cu monedă de sec. IV și ceramică de sec. V); Tropaeum Traiani (*Cătănciu & Barnea 1979*, p. 187, fig. 162.4.1 - 4.3). Între acestea există unele diferențe care privesc atât forma corpului, cât și a gâtului și gurii, firește de altfel dacă ținem cont de faptul că fiecare centru își avea propria producție.

C.V. PLOSCĂ

Am trecut în categoria veselei de băut o ploscă lucrată din pastă cenușie. Fața și dosul acesteia sunt circulare, gâtul cilindric; gura în formă de pâlnie are buza evazată. Este prevăzută cu două toarte, prinse de gât și de corp. Dosul are o bază plană, circulară, în centru având un "umbo", înconjurat de o nervură; în jurul acestuia, până în margine, este realizat un decor din trei valuri incizate.

Inv. 34311 (cl. 88228). Capidava, 1990, C.5. Dimensiuni : h.18,3 cm, d.mx. 13 cm d.g. 3,7 cm. (Pl. XXII, 7.a-b.).

*

* *

Prezentarea lotului de vase descoperite în sectorul de est al cetății Capidava constituie o contribuție importantă în studiul ceramicii romano-bizantine de uz comun din Scythia Minor, adăugându-se contribuțiilor care privesc celelalte situri. Pe lângă tipurile care-și găsesc analogii în alte centre dobrogene, la Capidava s-au descoperit tipuri, sau variante noi, care vin să îmbogățească categoriile ceramice care s-au aflat în uz în secolele IV-VI; între acestea am menționa cana încadrată în Tipul 4, precum și plosca pe care am inclus-o în grupa C.V. a veselei de băut.

Constatând analogiile, dar mai ales micile diferențe existente în cadrul ceramicii de bucătărie (în special oale), conchidem că datorită cererii mari a acestei categorii ceramice, utilizată zilnic, fiecare centru își dezvoltase propria producție. Tot producției locale îi pot fi atribuite unele tipuri de cratițe și capace – din categoria ceramicii de bucătărie, precum și câteva din tipurile veselei de masă (în special castroane) și a celei de băut (căni și ulcioare).

Și dacă vesela de bucătărie și cea de băut erau mărfuri de producție internă, chiar dacă, inițial, a fost realizată după modele preluate din alte zone ale Imperiului, vesela de masă (mai cu seamă farfurii, platouri și unele castroane) provine din import, din centre din Asia Mică sau din Africa de nord, după cum o dovedesc atât textura pasteii, cât și analogiile cu materiale similare care au circulat în toate provinciile Imperiului.

Cât privește încadrarea cronologică, atât contextul stratigrafic, cât și analogiile cu ceramica descoperită în siturile dobrogene sau în diverse alte centre ale Imperiului, indică utilizarea lor în secolele IV-VI p. Chr., cu rădăcini – la unele tipuri – în ceramica romană timpurie.

Categoriile de materiale ceramice analizate: tipuri, variante; subvariante

Categoria	Tipul	Varianta	Subvarianta	Cant.	Planșa
OALE	1	1	-	1	I, 1.1
		2	-	4	I, 1.2.1; I, 1.2.2; I, 1.2.3; II, 1.2.4.
		3	-	1	I, 1.3.
			3.a.	1	I, 1.3.a.
	2	1	-	3	II, 2.1.3; III, 2.1.1; III, 2.1.2.
		2	-	1	III, 2.2.
	3	-	-	1	III, 1.
	4	1	-	2	IV, 4.1.1; IV, 4.1.2.
		2	-	1	IV, 4.2.
		3	-	1	IV, 4.3.
	5	1	-	1	V, 5.1
		2	-	1	V, 5.2.
		3	-	1	V, 5.3
		4	-	1	II, 5.4.
OALĂ PROVIZII	1	-	-	1	V
CRATIȚE	1	-	-	3	VI, a-b
STRECURĂTORI	1	-	-	1	VII, a-b.
	2	-	-	1	
CAPACE	1	-	-	1	VIII, 1. a-b;
	2	-	-	4	VIII, 1.1.a-b VIII, 1.2.a-b
	3	-	-	1	IX, 3

	4	-	-	1	IX, 4 a-b
	5	-	-	1	IX, 5.a-b
	6	1	-	2	X, 6.1.a-b; X,6.2.a-b
		2	-	1	X, 6.2.
		3	-	1	X, 6.3.
		4	-	1	X, 6.4.
FARFURII	1	-	-	4	XI, 1.4.a-b
	2	-	-	8	-
	3	1	-	2	-
		2	-	1	-
		3	-	1	-
		4	-	1	-
		5	-	1	-
	4	-	-	7	XI, 4a-b; XI, 4a-c
	5	-	-	2	XII, 5.
PLATOURI	1	-	-	13	XIII; XIV
CASTROANE	1	-	-	1	XV, 1.a-b.
	2	-	-	2	-
	3	-	-	1	-
	4	-	-	1	XV, 4.a-b
	5	-	-	1	-
	6	-	-	1	-
PAHARE	1	-	-	1	XVI, 1.a-b
	2	-	-	1	XVI, 2.a-b
CÂNI	1	1	-	1	XVII, 1.a-b
		2	-	1	XVII, 2.a-b
		3	-	1	XVII, 3.a-b
	2	1	-	1	XVII, 2.1.
		2	-	1	-
	3	-	-	1	-
	4	-	-	1	XVIII, 4
	5	-	-	1	XVIII, 5
	6	-	-	1	XVIII, 6.a-b
	7	-	-	1	XVIII, 7.a-b
CÂNI TRILOBATE	1	-	-	1	XIX, 1.a-b.
	2	-	-	1	XIX, 2.a-b.
	3	-	-	1	XX, 3
	4	1	-	1	XX, 4.1.
		2	-	1	XX, 4.2.
ULCIOARE	1	-	-	1	XX,1
	2	-	-	1	XX, 2
	3	-	-	1	XXI, 3
	4	-	-	1	XXI, 4
	5	-	-	1	XXI, 5
	6	-	-	1	XXI, 6.a-b
PLOSCĂ	1	-	-	1	XXII, 7.a-b

NOTE BIBLIOGRAFICE

- Barnea 1966 I. Barnea, *L'incendie de la cité de Dinogetia au VIe siècle*, în Dacia, NS, 10, 1966, p. 237-260.
- I.&A. Barna 1984 I. Barnea, Al. Barnea, *Săpăturile de salvare de la Noviodunum*, în Peuce, 9, Tulcea, 1984, p. 97-106.
- Baumann 1977 V.H. Baumann, *Câteva precizări rezultate din cercetarea monumentului paleocreștin din comuna Niculițel (Jud. Tulcea)*, în AMN, 14, 1977, p. 245-255.
- Baumann, FRD V.H. Baumann, *Ferma romană din Dobrogea*, Tulcea, 1983.
- Baumann 1995 V.H. Baumann, *Așezări rurale antice în zona Gurilor Dunării*, Tulcea, 1995.
- Bounni et al. 1976 A. Bounni, E. Lagarce, J. Lagarce, N. Saliby, *Rapport préliminaire sur la première campagne de fouille (1975) à Ibn-Hani (Syrie)*, în Syria, LIII, Paris, 1976, p. 233-279.
- Bucovală & Pașca 1988-1989 Mihai Bucovală, Cecilia Pașca, *Descoperiri recente în necropola de sud-vest a Tomisului*, în Pontica, 21-22, Constanța, 1988-1989, p. 185-236.
- Bucovală & Pașca 1992 Mihai Bucovală, Cecilia Pașca, *Cercetări în necropola romană de vest a Tomisului (1992)*, în Pontica, 25, Constanța, 1992, p. 241-272.
- Cătăniciu & Barnea 1979 Ioana Bogdan Cătăniciu, Alexandru Barnea, *Ceramica și descoperiri mărunte, în Tropaeum Traiani I. Cetatea*, București, 1979, p. 177-226.
- I.H. Crișan 1969 I.H. Crișan, *Ceramica daco-geților*, București, 1969.
- Crowfoot et al. 1957 G.M. Fitzgerald, K.M. Kenyon, G.M. Crowfoot, *Samaria – Sebaste III. The objects from Samaria*, London, 1957.
- Hayes 1972 J.W. Hayes, *Late Roman Pottery. A Catalogue of roman fine wares*, London, 1972.
- Hayes 1976 J.W. Hayes, *Pottery. Stratified groups and Typology*, in *Excavations at Carthage 1975*, conducted by the University of Michigan, I, ed. J.H. Humphrey, 1976.
- Hayes 1992 J.W. Hayes, *Excavations at Saraçhane in Istanbul*, vol. 2, Princeton, 1992.
- Koehler 1986 C. Koehler, BCH, *Suppl. XIII*, 1986.
- Lund 1995 John Lund, *A Fresh Look at the roman and Late Roman Fine Wares from the Danish Excavations at Hama, Syria*, in "Hellenistic and Roman Pottery in the Eastern Mediterranean - Advances in Scientific Studies", Actes of the II Nieborow Pottery Workshop, 18-20 December 1993, Warsaw 1995, p. 135-161.
- Mackensen 1993 M. Mackensen, *Die spätantiken Sigillata – und Lampentöpfereien von El Mahrine (Nordtunisien): Studien zur nordafrikanischen Feinkeramik des 4. bis 7. Jahrhunderts*, München, 1993.
- Munteanu & Papuc Maria Munteanu, Gh. Papuc, *La céramique romaine tardive à décor estampée*, în Pontica, 9, Constanța, 1976.

- Opaiț 1980 A. Opaiț, *Considerații preliminare asupra ceramicii romane timpurii de la Troesmis*, în Peuce, 8, Tulcea, 1980, p. 328-366.
- Opaiț 1985 A. Opaiț, *Einige Beobachtungen zur spätrömischen Keramik mit rotem Überzug*, în Dacia, NS, 29, 1985.
- Opaiț 1991a Andrei Opaiț, *Ceramica din așezarea și cetatea de la Independența* (Murighiol), sec. V.i.Ch. – VII p. Ch., în Peuce, 10, Tulcea, 1991, p. 133-182.
- Opaiț 1991b A. Opaiț, *Ceramica*, în A. Opaiț, M. Zahariade, Gh. Poenaru-Bordea, C. Opaiț, *Fortificația și așezarea romană târzie de la Babadag-Topraichioi*, în Peuce, 10, 1991, p. 211-260.
- Opaiț 1992 A. Opaiț, *O săpătură de salvare în orașul antic Ibida*, în SCIVA, 42, 1992, 1, p. 21-56.
- Opaiț 1996 Andrei Opaiț, *Aspecte ale vieții economice din provincia Scythia (secolele IV-VI d. Ch.). Producția ceramicii locale și de import*, Biblioteca Thracologica XVI, București, 1996.
- Papuc 1973 Gh. Papuc, *Ceramica romană târzie cu decor ștampilat descoperită la edificiul roman cu mozaic de la Tomis*, în Pontica, 6, Constanța, 1973.
- Petre 1987 A. Petre, *La Romanité en Scythie Mineure (II-VII siècle de n.è.). Recherches archéologiques*, în Bulletin AIESEE, XVII-XVIII, Bucarest, 1987, p. 5-171.
- Popescu 1965 Em. Popescu, *Ceramica romană târzie cu decor ștampilat descoperită la Histria*, în SCIV, 16, 1965.
- Popilian, CRO C. Popilian, *Ceramica romană din Oltenia*, Craiova, 1976.
- Preda 1980 C. Preda, *Callatis. Necropola romano-bizantină*, București, 1980.
- Rădulescu 1975 A. Rădulescu, *Contribuții la cunoașterea ceramicii romane de uz comun din Dobrogea*, în Pontica, 8, Constanța, 1975, p. 331-360.
- Robinson 1959 H.S. Robinson, *The Athenian Agora. Results of excavations conducted by the American School of Classical studies at Athena. V. Pottery of the Roman period*, New Jersey, 1959.
- Simion 1984 G. Simion, *Descoperiri noi în necropola de la Noviodunum*, în Peuce, 9, Tulcea, 1984, p. 75-88.
- Suceveanu 1982 Al. Suceveanu, *Contribuții la studiul ceramicii romano-bizantine de la Histria*, în SCIVA, 33, 1982, 1, p. 79-108.
- Topoleanu 1984 Fl. Topoleanu, *Noi descoperiri arheologice la Isaccea*, în Peuce, 9, Tulcea, 1984.
- Topoleanu 1996 Fl. Topoleanu, *Ceramica romană târzie cu decor ștampilat descoperită la Halmyris*, în Peuce, 12, Tulcea, 1996.
- Uscățescu-Barrón 1992 Alexandra Uscățescu Barrón, *Cerámica importada en Gerasa (Yaraş, Jordania) : el lote de las excavaciones del Macellum*, în Caesaraugusta, 69, Zaragoza, 1992, p. 115-182.
- Vilceanu & Barnea 1975 D. Vilceanu, Al. Barnea, *Ceramica lucrată cu mâna din așezarea romano-bizantină de la Piatra Frecăței (secolul al VI-lea)*, în SCIV, 26, 1975, 1, p. 209-218.

- Waagé 1933 O.F. Waagé, *The American Excavations in the Athenian Agora. The Roman and Byzantine Pottery*, in *Hesperia* II, New Jersey, 1933, p. 279-328.
- Waagé 1948 O.F. Waagé, *Antioch-on-the-Orontes IV*, Department of Art and Archaeology, Princeton, 1948.

Abrevieri

- c. = carou
 C. = construcția (încăperea)
 d.mx = diametru maxim
 d.g. = diametru gură
 d.b. = diametru bază
 h. = înălțime
 l. = lățime
 L. = lungime

LA CÉRAMIQUE D'USAGE MÉNAGER DU SECTEUR EST DE LA CITÉ DE CAPIDAVA (IVe – VIe siècles)

– Résumé –

Les fouilles du secteur Est de la cité de Capidava ont conduit à la découverte d'une grande variété de matériels – en état fragmentaire pour la plupart –, dont les produits céramiques sont les plus nombreux. Ceux-ci se présentent dans une large gamme de formes, dimensions, décor et qualité de la pâte, à partir des *dolia* (hautes de 1,60 m) jusqu'aux petits verres (de 2 cm).

De cette catégorie de matériels, on sélectionné la céramique d'usage ménager (sauf : *dolia*, amphores et amphorettes), classifiée en trois groupes: vaisselle de cuisine, vaisselle de table et vaisselle qui sert à boire.

A. La vaisselle de cuisine comprend les récipients utilisés à préparer et à conserver les aliments : pots, casseroles, passoirs et couvercles pour les pots.

A.I. Pots. La pâte dont on les a travaillés est varié : soit, elle est grumeleuse avec du sable et de petits cailloux dans sa composition, de couleur crème foncé ou rouge foncé (ayant parfois un noyau brun), soit elle est gris-brune ou brune foncé, ayant une densité plus grande.

En ce qui concerne la forme les pots ont généralement le corps globulaire et sont prévus de deux anses. Le cou en est droit, bien mis en évidence pour certains types. Leur bouche large a la lèvre poussée vers l'extérieur, format, à l'intérieur, un seuil pour le couvercle. La base en est soit arrondie, soit concave avec "umbo", formes spécifiques aux Ve et VIe s.ap. J.-C.

On a pu distinguer cinq types de pots, dont chacun en plusieurs variantes. On ajoute à ceux-ci un vase de grandes dimensions - récipient ou pot de provisions.

A. II. Casseroles. Les casseroles découvertes jusqu'à présent appartiennent à un seul type. Elles sont travaillées de pâte grumeleuse, contenant du sable et de petits cailloux, ayant la couleur crème. Il y a des traces rose-orange. La base est arrondie; la

forme du corps en est hémisphérique dans la partie inférieure et droite dans la partie supérieure, se terminant par une lèvre large, rabattue horizontalement vers l'extérieur et décorée de deux cannelures concentriques. Elles sont prévues avec deux anses.

Du point de vue chronologique, elles s'encadrent dans le dernier quart du IVe s. et le deuxième quart du Ve s. ap. J.-C.

A. III. Les passoires présentées appartiennent à deux types, dont un seul est bien défini comme forme. Il s'agit d'une canette passoire, de forme tronconique, faite d'une pâte dense, couleur brique, couverte de peinture rouge-marron.

A.IV. Couverts utilisés à recouvrir les pots et les casseroles. Les six types dont le dernier en quatre variantes sont travaillés en pâte de qualités et couleurs différentes, mais tous s'encadrent chronologiquement dès la fin du IVe e.s. jusqu'à la fin du Ve e.s. ap. J.-C.

B. La vaisselle de table constitue un groupe céramique qui comprend : assiettes, plateaux, et soupières. Les vases de ce groupe sont travaillés en pâte fine et très fine, couleur rose-brique, à angobe de même couleur.

B.I. Les assiettes sont classifiées en cinq types (dont le troisième en quatre variantes), selon la forme de la lèvre. Du point de vue chronologique, elles appartiennent au VIe e.s. ap. J.-C.

B.II. Les plateaux. Dans ce groupe, on a inclu les fragments céramiques estampillés, travaillés en pâte fine, dense, couleur brique, de même couleur. Les plateaux avaient le pied annulaire, profilé. Le décor, estampé, consistait en bandes de petites roues, de motifs végétaux et zoomorphes et de croix. Les analogies et les conditions stratigraphiques de découverte conduisent à l'encadrement chronologique entre le IVe s. jusqu'au VIe e.s. ap. J.-C.

B.III. Les soupières - vases dont la forme du corps est demisphérique - ont été classifiés en six types.

Le type 1 - comprend des soupières travaillées en pâte dense, couleur brique, recouverte de peinture rouge-brique. Celles-ci ont la lèvre arrondie vers l'extérieur en forme de manchon. La base en est annulaire, haute. VIe-e.s. ap. J.-C. Le type 2 comprend des vases travaillés en pâte grumeleuse, avec du sable et des cailloux dans la composition, couleur rose-brique. La lèvre est poussée vers l'extérieur IVe - Ve s.

Le type 3 comprend des vases qui se caractérisent par la lèvre arrondie, de biais vers l'extérieur, faits en pâte couleur brique, couverte de peinture crème - blanchâtre. Les soupières du 4° type se caractérisent par leur lèvre horizontale, avec de cannelure centrale et les bords crénelés. La pâte rose à noyau brun est couverte de peinture orange - marron. IVe s.

Les soupières du 5° type, la lèvre à bord arrondi est profondément courbée vers l'intérieur.

La pâte fine en est couleur brique. IVe - Ve s. Les soupières du 6° type ont la lèvre verticale, marquée d'une nervure à l'extérieur. La pâte en est rose-brique.

C. La vaisselle qui sert à boire comprend des verres, des tasses et des cruches, en plusieurs variantes pour chaque catégorie.

C.I. Tasses-verres sont des vases de petites dimensions, sans anses, travaillés en pâte dense, couleur rose-brique; il y en a deux types. IVe s. ap. J.-C.

C.II. Tasse qui servent à boire, prévues avec une ou deux anses, ayant une hauteur qui va de 10 à 12 cm. Selon la forme, les dimensions, la qualité et le décor, on a

identifié six types (dont le premier type en trois variantes et le deuxième en deux variantes). IVe - VIe s.

C. III. **Tasses trilobées.** Caractérisées par la bouche trilobée, les tasses découvertes jusqu'à présent dans le secteur Est de la cité de Capidava connaissent 3 dimensions, en 4 types. La tasse du premier type a la anse attachée à l'un des lobes latéraux de la bouche; pour les autres types, l'anse est attachée du côté opposé au bec Ve - VIe s.

C.IV. **Cruches.** La forme des vases de ce groupe a permis l'identification de sept types, illustrés à un exemplaire. IVe VIe s.

A côté des types céramiques qui retrouvent leurs analogies dans d'autres centres doubroudjiens aussi, à Capidava on a découvert des types nouveaux ou des variantes nouvelles, comme par exemple la tasse du type 4, ainsi que la gourde incluse dans le type 7 de cruches.

Tout en constatant les analogies ainsi que les différences qui existent dans la catégorie de la vaisselle de cuisine, on conclut que grâce à la demande accrue de cette céramique, utilisée quotidiennement, chaque centre avait développé sa propre production. On peut attribuer à cette catégorie quelques types appartenant à la vaisselle de table (notamment des souipères) ou à la vaisselle qui sert à boire (tasses et cruches).

La vaisselle de table (surtout les assiettes et les plateaux) provient des importations, des centres d'Asia Mineure ou d'Afrique du nord, comme le prouvent aussi bien la texture de la pâte que les analogies avec des matériels similaires qui ont circulé dans toutes les provinces de l'Empire.